

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
 HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN
 IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz.
 VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791

Speciale Export-afdeeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indie

INHOUD: Slachtoffers-Kloetramp. — De Begroting voor 1920 in den Kolonialen Raad. — Persoverzicht. — Ontwerp-Propaganda. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

nodeloos vanuit het Moederland der Kolonie werden opgelegd; uitgaven, waarvan het de vraag zou zijn, of het nut ervan in de juiste verhouding staat tot haar bedrag. Nu de Kolonie zich zelf niet bedrukpen kan, moet de Raad, meent spreker, uiterst voorzichtig zijn in het voteeren van uitgaven, van welke niet van meet af vaststaat, dat zij binnen afzienbaren tijd tot den vooruitgang der Kolonie in ruime mate zullen meewerken. De heer Maduro, die in de toekomst belastingverhoging en daarmee een exodus van welgestelden vreest, toonde zich een medestander van hen, die streven naar geldelijke onafhankelijkheid der Kolonie. Evenwel dankbaar aanvaardt hij „den steun, dien wij van het Moederland krijgen om ons zoodanig uit te rusten, dat wij, als de tijden weer eenigszins normaal zijn, gereed zijn om voor onze kolonie op te eischen het rechtmatig deel, dat haar toekomt in de ontwikkeling van handel en scheepvaart in deze gewesten. . . . Het is van overgroote bekendheid, dat de kolonie het van haren handel en scheepvaart moet hebben. De sommen voor deze takken van ons volksbestaan uitgegeven, zullen dan ook nimmer tegenstand ontmoeten, ofschoon ook hier voorzichtigheid geboden is.“

Het is jammer, dat de heer Maduro meende geen gelegenheid te hebben, althans eenigermate nader aan te duiden de uitgaven, waartegen hij meende te moeten opkomen.

De heer Van der Veen Zeppenfeldt brak een lans voor het eiland Aruba, zijn geboortegrond naar wij meenen, en vroeg om een motor-loodsboot voor de Paardenbaai, zoolang in de daar noodige havenverbetering niet voorzien is.

Vermelding verdient ook, dat het onderwijs natuurlijk weer ter sprake gekomen is. Sinds jaren toch is niet alleen de subsidieering van het bijzonder onderwijs, maar ook de toestand van het openbaar onderwijs, voornamelijk dat op de Hendrikschool voor jongens, een punt van meningsverschil tusschen Bestuur en Raad. In zooverre schijnt men het nu eens te zijn, dat ook van bestuurszijde wordt toegegeven, dat verbetering van het onderwijs aan deze school dringend noodig is. De voortdurende wissering van het onderwijzend personeel, gedeeltelijk ook veroorzaakt door het stelsel, waarbij Hollandsche krachten voor eenige jaren worden gedetacheerd, is fataal. In weerwil van alle lapmiddelen, aanstelling boven het wettelijk salaris of met persoonlijke toelagen, of misschien juist daardoor, is men er blijkbaar niet in geslaagd voldoende geschikte leerkrach-

ten te krijgen. En toch is het opmerkenswaard, dat dit euvel aan de meisjesschool veel kleiner schijnt te zijn, en de toestand daar veel beter is. Bestuur en Regeering mogen er zich van doordringen, dat het uitnemende belang voor de Kolonie, gelegen in behoorlijk m.u.l.o. voor het minst, eischt, dat deze zaak ernstig onder de oogen wordt gezien, en afdoende geregeld wordt. Het is o.i. de oude kwestie, niettegenstaande de laatste herziening zijn de traktementen voor de uitgezonden ambtenaren (niet alleen voor de onderwijzers) veel te laag.

De behandeling der artikelen leidde tot eenige amendementen, die meerendeels werden aangenomen. De genoemde bezwaren tegen de subsidie der R. K. missie ten behoeve van een opvoedingsgesticht voor jongens bleken door de meerderheid van den Raad gedeeld te worden. De Raad wil nu voor dit bedrag (f 6,500.—) blijkbaar eene Gouvernementsinrichting voor jongens en meisjes openen. De nieuwe voorgestelde uitgaven in verband met de bevordering van het schoolbezoek werden met f 9,000.— verminderd, en gebracht op f 1,000.—, de credieten voor maatregelen in het belang van den landbouw en van de veeteelt op Curaçao werden met f 4,000.— en f 1,500.— verlaagd. Verder werden niet alleen de gelden voor den hulp-landbouwkundige geweigerd, maar ook werd de landbouwkundige zelf van de Benedenaar de Bovenwindsche eilanden verplaatst in de meening, dat hij daar beter werk zal kunnen doen. De Raad hield vast aan zijn ten vorigen jare ingenomen standpunt, dat voor de buitendistricten van het hoofdeiland drie gouvernementsgeneeskundigen voldoende zijn.

In totaal werd aldus bezuinigd ruim f 20,000.—, terwijl een bedrag van f 2,800.— „tegenwoordig aan de damesvereniging „Entre nous“, op de begroting werd geplaatst.

De Raad zal wel met ons benieuwd zijn naar den vorm, waarin de begroting in het Staatsblad verschijnt.

Slachtoffers Kloet-ramp.

Verantwoording der ontvangen gelden:

Reeds verantwoord in het Koloniaal Weekblad van 31 Juli j.l., No. 31	f 1466.—
W. D. H. B. v. A., Haarlem	25.—
Dr. H. F., Den Haag	10.—
Mej. M. H. M., id.	5.—
Mevr. Wed. F. W. N.—B., id.	2.50
F. H. t. P., id.	1.—
M. C. v. R. v. N., id.	10.—
J. B. G. v. S., id.	10.—
Mej. M. S., id.	5.—
Mr. C. v. V., Leiden	10.—
Wed. H. v. d. W., Den Haag	2.50
J. v. H., id.	2.50
Mr. W. A. E., id.	20.—
Mevr. Wed. N. N., Bussum	50.—
Totaal	f 1619.50

De Secretaris,
 E. F. GROOSS.

De Begroting voor 1920 in den Kolonialen Raad.

(Slot). ¹⁾

Over hetgeen bij de openbare behandeling gesproken en beslist is, nog een enkel woord. Voor een zeer belangrijk deel liepen de debatten over de motie, die in ons nummer van 3 Juli l.l. is meegedeeld. Daarover hier niet meer.

De heer Maduro, het jongste lid van den Raad, heeft eene waarschuwend stem doen hooren tegen de opdrijving van de uitgaven, die naar zijn oordeel

¹⁾ Zie „Het Koloniaal Weekblad“ van 26 Juni 1919.

Persoverzicht.

De geruchtmakende Volksraadrede. Het „Alg. Handelsbl.“ schrijft: „In de najaarszitting van den Volksraad kwam ook de Inlandsche beweging ter sprake en het lid van dit college, Van der Jagt, die als assistent-resident van Keboemen van nabij de ver-

COSTUMES • MANTELS • TAILLE-COSTUMES • BLOUSES • ROKKEN • SPUISTRAAT 8 • DEN-HAAG • Lampe • RIJKLEEDING • KLEEDING NAAR MAAT

CORN. VAN DER SLUIJS
 BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.
 ALLEEN NOORDEINDE 162A. TEL. 4782. DEN HAAG.

De Haagsche Broodfabriek „THEARIO”

Fabriek en Kantoor BILPERDIJKSTRAAT 139

levert alle soorten BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BAKKETBAKKERSARTIKELN.

De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS

Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.

Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de:

Bilderdijkstraat 143
Regentesselaan 55
Noordeinde 192
Fred. Hendriklaan 189
Reinkenstraat 34
Theresiastraat 50

Te v. d. Boschstr. 53
Keizerstraat 24
Weimarstraat 59a
Beeklaan 329
Bezuidenhout 134
Trompstraat 37

Valeriusstraat 72
Korte Poten 26
Koningin Emmaplein 6
Vaillantlaan 394

wording dier beweging had kunnen gadeslaan, hing daarvan een droevig beeld op. College's, bestuursambtenaren, resident Stibbe en assistent-resident Whitlau, gaven 's anderen daags blijk niet met de rede in te stemmen en de heer Van der Jagt verklaarde toen zelf, blijkbaar te zijn misverstaan en zich wellicht wat pessimistisch en eenzijdig te hebben uitgelaten. Teyens bood hij, indien er in zijne rede passages mochten voorkomen, die onaangenaam of grievend voor onschuldigen mochten wezen, daarvoor zijne verontschuldiging aan. Daarmee was toen echter de zaak niet afgedaan. Een paar dagen later kwam het lid Teeuwen over die rede te spreken. Hij deelde mede dat mr. dr. Talma aan Tjipto Mangoenkoesoemo en misschien ook wel aan anderen had verzocht om over de uitingen van den heer Van der Jagt het zwijgen te doen. Blijkbaar wonschte de regeering zelve den heer v. d. J. terecht te wijzen en ze deed dit op 2 December j.l. in den Volksraad bij monde van mr. dr. Talma, in zoodanige bewoordingen, dat velen daarin niet anders meenden te moeten lezen, dan een tegen den heer v. d. J. gerichte bedreiging met verwijdering uit den dienst wegens zijn voor de Inlandsche massabeweging, met name voor de S. I., weinig vleeiende uitspraken.

Deze aan de Indische regeering toegeschreven bedoeling lokte protest uit van verschillende zijden zool in als buiten den Volksraad in Indië, maar ook in Nederland. In de Mei-afllevering van het „Kol. Tijdschrift" gaf G. L. Gonggrijp Sr. het voornemen te kennen om in een algemeene vergadering van de vereniging van Indische bestuursambtenaren de houding der regeering tegenover het lid dier vereniging Van der Jagt, te bespreken, eene houding door den heer G. gequalificeerd met „dreigen met verwijdering uit den dienst, een ambtelijke sluipmoord."

Het blijkt dus niet ondienstig er op te wijzen, dat de Indische regeering, in hare nota van antwoord op de replieken bij de algemeene beschouwingen tijdens de najaarszitting 1918 van den Volksraad, op 6 Febr. j.l. heeft verklaard niets kwaads tegen den heer v. d. J. in den zin hebben.

„Hare waarschuwing was gericht tot hen, die voornemens mochten zijn op een der belangrijkste punten van algemeen regeeringsbeleid, ostentatief stelling tegen haar te nemen en zich onwillig te verklaren of te toonen."

Een administratieve maatregel tegen den ambtenaar Van der Jagt naar aanleiding van eenige uiting in den Volksraad is, volgens die nota der Indische regeering uitgesloten, waarmede dan ook wel alle aanleiding vervalt voor eene bespreking van het optreden der Indische regeering tegen den heer v. d. J. in een vergadering der vereniging van Indische bestuursambtenaren. Wat niet wegneemt dat de rede van den heer Van der Jagt, waarin werkelijk zeer rake en ware dingen worden gezegd over de verwording der Inlandsche beweging, zeer zeker de ernstige aandacht dier vereniging blijft eischen."

Democratie en hare toepassing op de inlandsche maatschappij in Nederl.-Indië. In de „Groene Amsterdammer" schreef de heer C. Lekkerkerker een uitvoerig artikel over dit onderwerp, waarbij hij tot het besluit komt:

„Er zijn lichte randen aan de donkere schildering van Java's maatschappij, die ik voor den lezer moest ophangen. Java is vruchtbaar. Klimaat, bodem en bevolking laten toe, dat er veel kostbaarder producten dan rijst kunnen worden geteeld, die de niet-landbouwende bevolking in staat stellen óók te eten en die den algemeenen status des lands op véél hooger peil stellen dan het als alleen-rijstbouwend land zou kunnen bereiken. Dat Java in normale jaren voor meer dan f 20 miljoen rijst kan uitvoeren, voldoende om den niet-rijstbouwers de maag te bevredigen, dat het voor meer dan f 400 miljoen 's jaars kan uitvoeren, waartegenover een veel lagere invoerwaarde staat, dat aldus ten slotte iedere Javaan zich en de zijnen naar nooddrift kan voeden en kleeden en zijn adat- en godsdienstfeesten vieren — dat dankt het aan zijn suiker, zijn tabak, zijn vette oliën, zijn rubber, thee, koffie, peper, tapioca, kapok, huiden, cacao, aardolieproducten en zooveel meer. Maar de verdien-gelegenheden moeten voor Java worden vermeerderd. De bevolking neemt bijna angstwekkend snel toe, verdubbelt om de 34 jaar. En langs den weg van den rijstbouw kan die verdien-gelegenheid niet worden vermeerderd. Integendeel; het getal boeren moet sterk verminderen; elk boerenbedrijf moet juist van den omvang worden, dat één gezin, economisch werkend met goed gereedschap, naar rationeele methoden, juist voldoende werk vindt en ook het hoofdvoedsel voor 3 of 4 andere gezinnen kan produceeren. Een krachtige boerenstand moet ontstaan als breede

basis van de samenleving. De uitvallers moeten dan als ambachtsman in welvarende dorpen, als werklieiden in de nijverheid, als handelaars, als dorps-onderwijzers, -ambtenaren, -geneeskundigen, als émigranten naar de dunbevolkte Buitenbezittingen een bestaan vinden. Er zijn reeds eenige teekenen, die op deze gunstiger toekomst wijzen. In de daarvoor geschikte streken, waar ten opzichte van de beschikbare gronden betere toestanden heerschen, zool in de Preanger Regentschappen, hier en daar in Oost Java en elders vindt men landbouwers, die door de cultuur van klapperboomen, van thee, tabak, koffie, kapok, cassave, door veefokkerij, door opkoop van deze producten zich meer welvaart en hooger levensstandaard verwierven dan de gewone tani. Of, om een voorbeeld in andere richting te nemen, zou te wijzen zijn op de afdeling Sidoardjo, de delta van de Brantas-rivier in de residentie Soerabaja beslaande. Die afdeling is de dichtstbevolkte plattelandsstreek van die uitgestrektheid op Java, wellicht van de geheele wereld. En toch is de landbouwersbevolking er, vergeleken bij Midden-Java, welvarend. Maar — er liggen 11 groote suikerfabrieken en een bahoe suiker brengt 6 à 12 maal zooveel aan geldswaarde op als een bahoe rijst. En van die meeropbrengst komt een groot deel langs allerlei kanalen aan de Inlandsche bevolking. Waarschijnlijk in de goede suikerjaren te weinig, maar daarentegen krijgt de bevolking in de kwade jaren van crisis of van dividendloosheid, zool als te vorigen jare, toch haar deel. De suikercultuur heeft het nadeel, dat zij, in tegenstelling met de meeste andere cultures, op bijna 5 pCt. van de sawah's van Java beslag legt en dus de rijstopbrengst vermindert. Maar zij stelt in staat om véél meer rijst uit Achter-Indië voor de bevolking aan te koopen.

Het embryo van een nijverer Javaanschen tusschenstand kunnen wij in de groote steden vinden. Die ambachtsbazen en handelaars zijn meestal hadji's, menschen die den op den Mohammedaan in normale gevallen rustende godsdienstplicht hebben vervuld van den bedevaartstocht naar Mekka te maken, die dus wat meer wereldwijsheid opdeden en lossen raakten uit het désaverband. Een merkwaardig analogon van onze Middeleeuwsche Kruistochten. Immers, de deelnemers aan deze godsdienstactie droegen eveneens aanmerkelijk bij tot de vorming van den derden stand.

De buitengewesten lijden niet of minder aan de grondfout van Java's maatschappij. Is het niet opmerkelijk, dat, hoewel de bevolking hier 1/3 van die van Java bedraagt, de waarde der uitvoeren weinig bij die van Java achterblijft, de invoeren er zeer veel minder bedragen en de invoer van rijst er 20 pCt. grooter is dan op Java?"

De Leening. In „De Telegraaf" lezen wij o.m.: „Het debat over de Indische leening, meer in het bijzonder, haar voorgesteld rente-type, heeft in de beide Kamers een zeer tam verloop gehad. In de Tweede Kamer was het slechts de heer Van Ravesteijn, die zeer bescheiden te werk ging, welke bescheidenheid te opvallender was voor iemand, die lid is van een partij, waarin een Indische banneling troont.

De heer Van Kol in de Eerste Kamer liet flinker geluid hooren. Indien er onder ons volk onbekendheid bestaat met de Indische financiën, zoo zeide hij tot den Minister, maakt het den menschen dan duidelijk, dat zij dwalen, want Indië is solide. Een vluchtige berekening, die hij maakte, wees aan, dat de schuld per hoofd der bevolking van Indië voor het zielental van Nederland op 50 miljoen gulden zou neerkomen. Bovendien wees hij op den „stock", die ook volgens den Minister mogelijk kan zijn, trots de

GINNEKEN.
Inrichting voor Physische Therapie
„WERSHOFEN".
Geneesheer: Dr. J. C. MOM, Arts.
Hydrotherapie (Kneippkuur), Electrotherapie, Massage, Vibro-massage, enz.
Behandeling van Inwendige Ziekten en Zenuwziekten.
SPREEKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag.
Inrichting te Rotterdam, Tuinderstraat 87-89.
Spreekuur: Dinsdag 12-2 uur n.m.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging
Specialiteit in Kaartsysteem
DEN HAAG
Kantoor 5-7
Tel. H. 1600-924-925
AMSTERDAM
Kalverstraat 35
Tel. C. 2153
GRONINGEN
Spilsluizen 13
Tel. 2372

H. S. VAN HASSELT
Kleermakerij
Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3158

Middelbare School v. Handel en Administratie,
SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.
EXTERNAAT en INTERNAAT.
AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnen. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.
De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist behoort te worden na het afdopen der 2e klasse.
De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJNSTRA

PERRY & CO.
Kalverstraat 93-95-97-99 - AMSTERDAM
ARNHEM - UTRECHT - 's-GRAVENHAGE
HUTKOFFERS

KON. ERK. PIT-MANSCHOOL
Staatsblad 37.
DEN HAAG, Regentessepl. 26 - Mauritsweg 30, ROTTERDAM
Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie, Boekhouden, Staatsinrichting.
KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.
Directeur-Gen. T. v. D. VEEN.

MAISON VAN HAL
Hofleveranciers van H.M. de Koningin 103
Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442
Heeren- en Dameskleeding
uitsluitend 1ste klas maatwerk
Engelsche Stoffen
Fransche Lakens
Lid N.V. Verenigde Nederl. Kleermakerijen.

N. V. MEUBELFABRIEK
V/H LE COINTRE & CO.
Ameublementen
Betimmeringen
Gordijnen
Tapijten
Modelhuis: Oude Molstraat 32
- 'S-GRAVENHAGE -

's-Gravenhaagsche Muziekschool „DE TOONKUNST“

Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477 Spreekuur gedurende de vacantie
(tot 1 September) van 12-1 uur.
Directie: JAMES ZWART, Artistiek Leider; H. F. PERIZONIUS, Administratie

Instrumentaal, Vocaal en .....
Theoretisch Onderricht

Prospectus kosteloos.

Aanmeldingen dagelijks.

bezwaren, die de Indische belastingsadministratie meebrengt.

De Minister van Koloniën verdedigde de onbehoorlijke zes procent door er op te wijzen, dat zijn rente-type het gevolg was van een onmiskenbare stijging van den rentevoet op de kapitaalmarkt, doch hij bleef helaas in verzuim aan te toonen, dat deze reeds voor solide leeningen op zes procent gekomen is. „Het is noodgedwongen, als ik overga tot het 6 procent-type, ik ken daarvan zeer goed de nadeelen, maar aan den anderen kant staat de eisch, dat de vlottende schuld moet worden geconsolideerd.“ En verder: „Ik spreek op dit oogenblik altijd in de onderstelling, dat ik een 6 pCt. leening zal uitgeven; ik acht dit ook inderdaad wel waarschijnlijk maar ik moet ten slotte toch opmerken, dat absolute zekerheid nog niet bestaat.“ (Hand. Eerste Kamer, pag. 504).

Wij hopen daarom, dat de Minister zich alsnog moe bedenken, alvorens de blaam eener onbehoorlijke rente voor het moederland tegenover de kolonie te doen aanvaarden. De Minister deelde mede, dat hij in den laatsten tijd nogal eens gesproken (had) met menschen uit de financiële wereld en ook met anderen die niet tot de financiers worden gerekend maar meer tot de geldbeleggers.....

Het is jammer, dat de Minister niet tevens de argumenten heeft opgenoemd van die adviseurs welke hem er ten slotte toe hebben gebracht, naar het hoogste rente-type te grijpen dat onder den helaas nog sterk heerschenden Oost-Indischen Compagnie-geest van zekere bankierskringen, onredelijkerwijze mogelijk schijnt. Dat bovendien geldbeleggers gaarne zes procent verdedigen, ligt voor de hand.

Een ander argument van den Minister was de grootte der leening. Ook dat is zeer betrekkelijk. Voor normale tijden zouden 180 miljoen inderdaad een mer à boire zijn, doch wij hebben in de laatste jaren in miljoenen en miljarden leeren denken, en de winsten, die vooral door de suikerondernemingen gemaakt zijn en worden, en de buitengewone vooruitzichten voor deze en de andere cultures (honderden miljoenen) maken de opneming van een dergelijke leening zonder eenigen twijfel mogelijk. En wanneer het slagen der leening in eerste instantie afhankelijk is, volstrekt niet het onderste uit de kan te geven. Zoowel de billijkheid, de gevolgen voor de kapitaalmarkt en bovenal het fatsoen, verzetten zich daartegen.

* * *

Onze Koloniale Politiek. Onder dit hoofd schrijft Het Vaderland van 5 Aug. j.l. o.m.:

„Nederland was bij groote maatschappelijke beroeringen over de grenzen steeds gereed de bakens naar het getij te verzetten. Zoo ontquam het aan de schadelijke invloeden van die beroeringen; zonder groote schokken kwamen de gewenschte hervormingen tot stand.

Dat het niet doof bleef voor hetgeen in onzen Oost den inboorling heroert, valt uit menig feit van beteekenis aan te toonen. Doch daarmee is toch weinig gezegd, gezien den enormen achterstand voor de ontwikkeling van Indië die valt in te halen. Die achterstand is zoo groot, dat er op de handelingen der Regeering een fatum schijnt te rusten. Nieuwe regeeringsdaden, verband houdende met die ontwikkeling, verwekken nieuwe eischen, de ontevredenheid is steeds groeiende.

We weten wel, dat hierbij slechts is te denken aan eenige duizenden intellectueelen met hunne volgelingen, een paar honderd duizend man. De miljoenen-massa blijft voorshands nog onbewogen. Doch, wat niet is kan komen en het zou niet in ons belang zijn, wanneer die ontevredenheid zich van het geheele volk van Java meester maakte.

De bakens dienen tijdig te worden verzet, zoodat het voor een ieder duidelijk wordt wat wij met Indië voor hebben.

Men beweert, dat een verzoek van den Volksraad in zee is voor de toekenning van invloed op de benoeming van zijn voorzitter door middel van een voordracht van drie kandidaten. Een billijk verzoek, dunkt ons.

Van belang is hierbij, hoe van inlandsche zijde in de Neratja beantwoord wordt, de vraag: zullen Indië en Nederland gescheiden worden of wel vereenigd blijven? De schr. onderscheidt, naar blijkt uit de vertaling in het Bat. Nbl., tweeërlei streven voor een overheerscht ras, dat zich bewust wordt van het vernederende van die overheersching: naar onafhankelijkheid, of naar zelfstandigheid. Met dit laatste is dan bedoeld, vrijheid van handelen in de binnenlandsche aangelegenheden, maar zonder alsnog gescheiden te zijn van het soevereine land.

Tegenover het gebra van die zijde doet het aan-

genaam aan te vernemen, dat er daar ook zijn die aan de bestaande langdurige vereeniging als factor wel zooveel waarde toekennen, dat zij de banden over en weer zoo maar niet te verbreken achten. Ja, die zelfs voor de kolonie de voorkeur er aan zouden geven, om via den veiligen weg van de zelfstandigheid tot onafhankelijkheid te geraken. En men besette het, hoe weinig Indië, op eigen beenen staande, in staat zou zijn om zich als gelijkwaardig aan de andere vrije staten te doen gelden. Zonder de hulp van het moederland zou het geen betrekkingen met het buitenland kunnen aanknoopen, redeneert de schrijver terecht. Mitsdien acht hij het noodig dat Indië aan Nederland verbonden blijft.

Ontwerp-Propaganda.

Beschouwingen van den Secretaris-Penningmeester van het Hoofdbestuur, naar aanleiding van het Ontwerp-Propaganda van de Propaganda-Commissie (opgenomen in het Kol. Weekblad van 31 Juli j.l. No. 31).

De onder volgende beschouwingen zijn geschreven teneinde de leden in staat te stellen, over de financiële gevolgen van de voorstellen der Propaganda-Commissie een eigen oordeel te vellen.

Hierbij is de nota van toelichtingen van den heer Th. Brondgeest, Voorzitter der Commissie, gevoegd. Het Koloniaal Weekblad.

„Het Weekblad moet meer verspreid worden ook, en niet het minst, onder niet-leden der vereeniging, en wel middels colportage“ — aldus de Commissie.

Om dit te kunnen uitvoeren, moet de oplage zeer vergroot worden. Dit zal heel hooge uitgaven vereischen, welke — al zou de onderneming slagen — den eersten tijd niet door voldoende inkomsten gedekt zullen worden. Hiervoor is een kapitaalje noodig, dat wij niet bezitten. De kosten voor de colportage zijn ook niet gering.

„Het weekblad moet uitgebreid worden“, zoo zegt de Commissie. Behalve de hoofd- en ingezonden artikelen en de verslagen en mededeelingen van de vereeniging, eischt de Commissie nog 10 rubrieken. Daarvoor zijn 20 pagina's noodig in plaats van 12, zooals het blad nu heeft. Voor een oplage van 3000 exemplaren betalen wij thans voor drukken en verzenden f 11.500.— per jaar. Het drukken en verzenden van 3000 exemplaren van 20 pagina's zal f 19.100.— per jaar kosten, en elke 100 exemplaren boven de 3000, daarenboven f 400.— per jaar.

Rekent men 1000 exemplaren voor de colportage, dan wordt dit f 4000.— per jaar. Tezamen f 19.100.— plus f 4000.— is f 23.100.— per jaar. Een meerdere uitgave dus van f 23.100.— min f 11.500.— is f 11.600.— per jaar. Dit is berekend naar de thans geldende prijzen, welke echter in 1920 nog aanmerkelijk zullen worden verhoogd, en hierbij is nog niet eens gerekend op de duizenden leden, die wij zullen krijgen. (f 400.— voor elk honderdtal nieuwe leden).

Verder zouden wij 13 vaste medewerkers noodig hebben. 10 voor de door de Commissie verlangde rubrieken, 2 voor de door de Commissie vergeten rubrieken „Suriname“ en „Curaçao“ en 1 voor het overzicht van uitgekomen werken en tijdschriften. Wij betalen thans aan honoraria voor de zes vaste medewerkers f 2000.— per jaar. Voor de 13 medewerkers wordt dit bedrag — onderstellende, dat zij allen met zoo'n klein honorarium tevreden zouden zijn als onze trouwe medewerkers van thans f 4.400.— per jaar. Een verschil van f 2.400.— per jaar.

J. M. VAN KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.

FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17; 40
s-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:

Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176

Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoefsten.

Snoodige levering van alle Studieboeken, Tijdschriften en Modeplaten.

Leesbibliotheek in 4 talen. Advertentie-Bureau.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

Instituut W. G. TAANMAN

INTERNAAT

EXTERNAAT

de Perponcherstraat 105 de Perponcherstr. 101-103

- Afd. A. Opleiding voor eindexamen H. R. S. 5-j. e. Inst. voor de Marine, Milit. Academie, Cand. O.-I. ambtenaar.
Afd. B. Opleiding voor Staatsexamen A. en B.
Afd. C. Opleiding voor Cadettenssch., Zeeveritssch., Middelb. Kol. Landbouwsch., Machinistensch., enz.
Afd. D. Lager Onderwijs voor Leerl. van af 6 jaar. Opl. 1ste kl. Gymn. en H. B. S.

169

THE PH. VAN OMMEREN CORPORATION OF NEW-YORK

New York, San Francisco (Cal.),
42 Broadway. 64 Pinestreet.

belast zich met:

Expeditie :: Assurantie
Opslag van goederen, enz. enz.

Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)

Nadere inlichtingen worden gaarne
verstrek door 150

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

GEBRS. VLES - LEIDEN

Kleermakerij

BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste
Engelsche Stoffen 191

in groote keuze voorradig.

Uitrustingen voor Indië

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetz) voor eigen rekening of voor
rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co., 108

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleding wilt laten
Oppersen, Repareeren, Keeren, Moder-
niseeren, Vermaken, opnieuw Voeren,
onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij
maar wilt, ga dan naar 178

Kleermakerij „UNICUM“

Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947

DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

De uitgaven voor de colportage moet men minstens op f 1040.— per jaar ramen. (f 1.— per week op 20 plaatsen).

Tezamen een vermeerdering van uitgaven van f 11.600.— plus f 2400.— plus f 1040.— is f 15.040.

De grens van de advertentie-inkomsten is wel bereikt, en de Commissie denkt dit bedrag en de kosten voor de overige propaganda te bestrijden uit de verhoogde en vermeerderde contributies.

Nemen wij eens aan, dat het mogelijk zal zijn de contributie op te voeren tot f 5.— per jaar. En nemen wij eens aan, dat de Afdelingen zouden instemmen met de door de Commissie voorgestelde verdeling daarvan. Dan zou het Hoofdbestuur, bij het tegenwoordig aantal leden van de afdelingen ontvangen:

van de Afd. Amsterdam	f 918.—
„ „ Apeldoorn	„ 222.50
„ „ Arnhem	„ 183.50
„ „ Breda	„ 210.50
„ „ 's-Gravenhage	„ 3860.—
„ „ Groningen	„ 182.50
„ „ Haarlem	„ 572.50
„ „ Leiden	„ 149.—
„ „ Nijmegen	„ 194.50
„ „ Rotterdam	„ 341.50
„ „ Utrecht	„ 387.50
„ „ Deventer	„ 26.—
van de Studenten afd. Leiden	„ 226.50

f 7474.50

De afd. Deventer betaalt volgens overeenkomst niet meer dan f 1.— per lid en per jaar.

Bij de tegenwoordige regeling ontvangt het Hoofdbestuur f 1949.—. Een verschil dus van f 5525.— per jaar.

Voor het weekblad alleen blijft er dan nog een tekort van f 15.040.— min f 5500.— is f 9540.—.

Doch de afdelingen zullen beslist niet instemmen met dezen maatregel, welke hen tot algeheele werkeloosheid zou doemen. En waar het reeds zoo moeilijk is, om bij de tegenwoordige lage contributie leden te werven, zal een contributie van f 5.— per jaar dat aantal zeker niet doen toenemen. Zeker is daarenboven, dat de leden, die thans minder dan f 2.50 betalen (256), en die op een reeds gedaan verzoek om hunne contributie te verhoogen tot f 2.50, zulks weigerden, dan zullen bedanken, terwijl ook eenige honderden leden, die thans f 2.50 betalen, zullen volgen.

Lezingen.

Het komt ons voor, dat op plaatsen waar afdelingen van „Oost en West” gevestigd zijn, deze voor de lezingen ter plaatse moeten zorg dragen.

De lezingen op andere plaatsen moeten worden overgelaten aan het „Comité voor Indische Lezingen en Leergangen”, dat daartoe juist — ook met medewerking van „Oost en West” — is opgericht.

Filmavonden.

Voor filmavonden op plaatsen waar afdelingen van „Oost en West” gevestigd zijn, geldt hetzelfde als onder „Lezingen” is vermeld.

Het organiseren van deze avonden op andere plaatsen ware zeer aan te bevelen, indien de middelen ter bestrijding van de kosten gevonden kunnen worden. Dit zou tot de taak van de Commissie behooren.

Propaganda.

De aanstelling van een bekwaam propagandist zou zeer zijn toe te juichen. Of er echter wel een propagandist te vinden zal zijn, tevreden met het bedrag der contributies over het eerste jaar van de door hem aangeworven leden als eenige belooning, valt te betwijfelen. Een spoorabonnement 2e klasse kost allen reeds f 600.— per jaar en de verblijfskosten zijn in de tegenwoordige tijden niet gering.

Het idee is niet nieuw. Het Dagelijksch Bestuur is twee jaren geleden in onderhandeling geweest met een uitnemend propagandist — vermoedelijk denzelfden, dien de Commissie op het oog heeft — maar deze eischte, behalve een nader te bepalen provisie, f 500.— salaris per jaar en vrije reis- en verblijfskosten, hetgeen, indien de propagandist maar 2 dagen per week uit is, f 600.— plus f 1040.— is f 1640.— per jaar bedraagt. Te zamen f 2140.— zonder de provisie.

Populaire Literatuur.

Een prachtig idee, maar niet goedkoop. Men denke slechts aan de tegenwoordige drukloonen en de honoraria.

Tentoonstellingen.

Het organiseren van een tentoonstelling van eenige beteekenis, vereischt jaren van voorbereiding en bovendien de deelneming van de Regeering en van alle groote instellingen op handels-, cultuur- en industrieel gebied.

Dit zou zeer zeker tot de taak van de Commissie kunnen behooren.

Waar echter bij de Regeering reeds plannen bestaan, om een koloniale tentoonstelling te organiseren, nadat de reeds in voorbereiding zijnde tentoonstelling te Soerabaja zal zijn gehouden, terwijl ook de toezegging werd ontvangen, dat de vereniging „Oost en West” bij die organisatie niet zou worden voorbijgegaan, komt het ons voor, dat een optreden op eigen initiatief misplaatst zoude zijn. Geheel anders staat het met het samenstellen van

een kleine, goed gekozen verzameling van voorwerpen van Oost- of West-Indischen oorsprong, welke gemakkelijk te verplaatsen zou zijn en gebezigd zou kunnen worden om, al of niet gecombineerd met een voordracht, op verschillende plaatsen de kennismaking met de koloniën te bevorderen. Naar wij vernamen ligt zulks reeds in het voornemen van het „Comité voor Lezingen en Leergangen”.

Ook zou de inrichting van kleine permanente tentoonstellingen, zooals van het Bureau voor Handelsinlichtingen te Amsterdam overwogen kunnen worden, indien de middelen ter bestrijding van de kosten gevonden kunnen worden.

Het is ons, door gebrek aan gegevens niet mogelijk van de kosten voor de filmavonden, de populaire literatuur en de tentoonstellingen een juiste begroting te maken, maar het komt ons voor, dat een bedrag van f 4000.— per jaar niet te veel zal zijn.

De meerdere kosten per jaar, voortspruitende uit een uitvoering van de voorstellen van de Commissie, zouden dan bedragen:

Voor het Koloniaal Weekblad	f 15.040.—
(vermeerderd met f 400.— voor elk honderdtal nieuwe leden).	
Voor den propagandist	„ 2.140.—
(de provisie niet medegerekend).	
Voor de overige propaganda	„ 4.000.—
	f 21.180.—

Dit groote bedrag wil de Commissie dekken door verhooging van de contributie tot f 5.— en vermeerdering van het aantal leden. Wij moeten dan 22.000 leden er bij krijgen, want ieder lid brengt maar f 1.— in het laadje (het Kol. Weekblad voor hen kost immers f 4.—). Wij tellen thans 2500 leden.

Resumeerende komt het ons voor, dat, uitgenomen de geheele terzijdestelling van de werkzaamheid der afdelingen, de voorgestelde plannen voor het meerendeel toejuiching verdienen, maar dat de Commissie goed zou doen, om, alvorens deze aangelegenheid verder te behandelen, eens te overwegen, op welke wijze de middelen ter uitvoering daarvan gevonden zullen kunnen worden, daar uit de cijfers wel blijkt, dat een verhooging van de contributie en een vermeerdering van het aantal leden daarvoor niet voldoende zijn.

De Secretaris-Penningmeester van het Hoofdbestuur,

E. F. GROOSS.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Openingsrede.

De *Java-Bode* maakt enkele opmerkingen naar aanleiding van de rede van den Gouverneur-Generaal, waarmee deze de voorjaarszitting van den Volksraad opende.

Een belangrijke mededeeling is, dat op de begroting voor 1920 teruggekeerd is tot het grondbeginsel van gezond geldelijk beheer, n.l. dat de gewone inkomsten de gewone uitgaven moeten dekken.

Het is een bewijs voor Indië's gezonden bloei, dat het evenwicht in den gewonen dienst bereikt wordt door te rekenen op niet minder dan 51 miljoen gulden aan nieuwe middelen en op 10 miljoen van een tijdelijke suiker- en kinabelasting.

Al geeft de openingsrede van dien groei eenige teeknende cijfers, er wordt terecht ook op gewezen, dat het hooftaandeel van den arbeid, welke de ontwikkeling van het land vordert, van de bevolking zelf moet komen.

De rede wijst als doelwit voor de kinderen des lands naar vermeerdering van kennis, van geestelijke en zedelijke kracht en van maatschappelijke prestatie.

De overheid kan niet verder gaan dan de mogelijkheid voor die ontwikkeling te openen en de aansporing er toe te geven. De openingsrede vermeldt dan ook nieuwe bewijzen van particuliere werkzaamheid op maatschappelijk terrein en stelt de reemende werking aan de kaak van hen, die door valsche voorlichting den geregelden groei belemmeren.

Het waarschuwend woord richtte zich in hoofd-

Modemagazijnen

van Bommel

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 98-106

Nappa Handschoenen

voor Dames en Heeren.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22
's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

*Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.*

**Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 0/0 gewaarborgd.**

134

Inrichting voor Complete Meubilerij
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK”
Tolbrugstraat 11 - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeerderij
..... *Matrassen* .....

**INDISCHE
UITRUSTINGEN**
VOORDEELIGST
ADRES:
**AU BON
MARCHÉ**
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

J.R.

Adverteeren doet verkoopen.

zaak tot de Inlandsche pers, die den laatsten tijd zich hoe langer hoe meer te buiten gaat.

„Wij zijn geen voorstanders van het muilbanden van de pers en zouden daartoe slechts in alleruiterste noodzakelijkheid willen raden, maar onze Inlandsche collega's moeten toch wel bedenken, dat de Regeering het niet bij herhaling van vruchteloos blikkende waarschuwingen zal kunnen laten, wanneer zij — helaas op voorbeeld van Europeesche collega's — voortgaan met verwarring te stichten. In Britsch-Indië is de pers stevig gemuilland; dat men zorge, dat het hier niet zoover behoeve te komen!”

De rede waarschuwt het moederlandsche kapitaal zich niet te onthouden van medewerking aan Indië's ontwikkeling door bevooroordeelde beschouwing van de toestanden in Indië.

Het buitenlandsche kapitaal zal gretig gebruik maken van de kansen, die de onthouding van het moederland biedt. Het krielt reeds van verkenners voor Amerikaansch kapitaal en de belangstelling van Japansch kapitaal is bekend.

Maar ook al onthoudt het moederlandsche kapitaal zich niet, Nederland zal heel wat actiever moeten zijn en harder moeten aanpakken. Het Nederlandse kapitaal zal in Indië een uiterst gunstig arbeids- en operatieveld blijven vinden, indien het zich aan de veranderde omstandigheden weet aan te passen.

Al zijn de tijden van de exorbitante winsten voorbij en zal het in Indië geplaatste kapitaal zijn evenredig aandeel in de kosten van de huishouding moeten dragen, het zal toch een goed renderend arbeidsveld vinden, wanneer het door betere bedrijfsorganisatie de verhoogde productiekosten weet uit te winnen.

Verder zal de beslissing niet moeten liggen te Amsterdam bij mannen, die Indië nooit gezien, of reeds lang verlaten hebben, maar bij de mannen ter plaatse.

Wat de politiek aangaat kon de Gouverneur-Generaal vermelden, dat bij het onderzoek naar de mogelijkheid van de instelling van regentschapsraden niet alleen bereidheid was van een talrijke groep van meer ontwikkelden om met de Regeering samen te werken, maar deze ook menige uiting van vertrouwen vernam.

De Regeering zal bij het volvoeren van haar moeilijke taak zoowel kunnen rekenen op de ontwikkelden onder de inheemse bevolking als op de ordebehevende, vooruitstrevende elementen der Europeesche maatschappij. Daar deze beide groepen in den Volksraad vertegenwoordigd zijn, is de waarschuwing niet overbodig dat Indië's rijpheid mede zal worden afgemeten naar het peil, waarop de beraadslaging in den Volksraad zich beweegt.

Deze zal nu hebben te toonen, dat hij ook tot constructieven arbeid in staat is en de dingen in het algemeen staatsverband weet te zien, nadat hij het eerste jaar van zijn bestaan grootendeels gewijd heeft aan het uiten van grieven en griefjes tegen de tot dusver almachtige bureaucratie.

Oogstverpanding en oogstverkoop.

De heer *De Savornin Lohman* schreef in zijn bekende nota o.a.: „Tot de eerste werkzaamheden van een afd. Algemeene Landbouw-economie zal moeten behooren het ontwerpen van een nieuwe grondhuur-ordonnantie, waarin o.m. verpanding van den oogst en verkoop van den velden staanden oogst dienen verboden te worden, waarbij ook deelbouw verboden wordt, waarbij de belasting wordt herzien.”

Het is zoo gemakkelijk en eenvoudig en een zoo schoone strijdleuze om den Europeeschen planter als vijand en uitziiger van den Inlander op den voorgrond te schuiven. Doch niet deze is de erfvijand van den Inl. landbouwer.

Deze kent geen heviger, feller, gewetenloozere en voor minder middelen terugdeinzende vijanden dan de Arabische en Chineesche opkoopters, dan de eigen ras- en soortgenooten, die te dikwijls aan een bedevaart naar Mekka het recht tot onbegrensden woeker ontleenen.

Ondanks alle bestuurszorg en bemoeienis vallen de vruchten van den landbouw voor het grootste deel in den grugen schoot van Chinees en Arabier en hadji zus en zoo, die reeds bij het begin der sawahbewerking met hun handlangers zijn rondgegaan. En die handlangers moeten al te dikwijls gezocht worden onder de niet of met een aalmoes betaalde kamponghoofden.

In den tijd tuschen den oogst zijner tweede gewassen en het begin van de sawahbewerking heeft de Inlander gebrek aan contanten. Er wordt verpand en geleend. Dan begint de Arabier en de Chinees en de brave hadji zijn voorschotten uit te zetten.

Zoodra de velden zijn afgeplant en de Inlander weer geld nodig heeft, is de geheele oogst reeds geheel of gedeeltelijk opgekocht.

En zoodra de oogst binnen is, bemerkt de Inlander voor de zooveelste maal, dat hij geschoren en gevild is.

Het gaat ieder jaar precies hetzelfde — ondanks de meest klemmende overreding en de duidelijkste besprekingen. Geef den Inlander dan crediet — volkscredietbanken, landbouwercrediet!

Ontmoedigender resultaat dan het landbouwercrediet heeft uitgewerkt, is niet te bedenken.

Aan het volkscrediet ontbreekt al te zeer vlotheid

en lenigheid — het is te westersch van opzet en staat te zeer buiten de Inl. maatschappij.

Coöperatie! Waar zijn met coöperatie met den Inlander werkelijk blijvende resultaten te boeken?

Men kan de maatschappelijke en economische toestanden voor den Inlander steeds verbeteren, maar wat helpt dat, indien de Inlander zelf niet verandert?

Onderwijs! Ja, misschien zal dat ten slotte, maar dan toch eerst over tientallen van jaren verbetering kunnen brengen. „De leermeester bij uitnemendheid zou zijn de harde, niets en niemand ontziende strijd om het bestaan, dien de inlander echter, tot zijn schade niet kent en die, in 't algemeen, den Westering energie en werkkraft heeft gebracht.”

Een andere oplossing is echter nog mogelijk. Op het congres voor Koloniale Studien heeft de heer *Lulofs* het Inlandsche volk vergeleken met den jongen, die op de H. B. S. is en wiens vader hem onder 't oog brengt, dat het een ernstige tijd is, dat het lui en lekkere leventje uit moet zijn, dat hij werken moet en zorgen, dat hij er komt.

Laat en leer den Inlander werken voor zich zelf en de zijnen. Dwingende maatregelen zullen noodig blijken te zijn. Het is geen tijd meer voor het rustig neerzitten in de koele schaduw en het vertrouwen op de wijze voorzienigheid. Indien wij niet in staat of genegen blijken den Inlander te leeren werken en nogmaals werken, dan zullen anderen ons die taak wellicht uit handen nemen.

Wat de hr. *Lohman* gezegd heeft omtrent oogstverpanding en oogstverkoop, omtrent deelbouw en belasting is zeer juist.

Indien onze landbouwkundigen en economen in staat blijken om deze schimmel- en woekerplanten uit den Inl. landbouw te verwijderen, dan is den Inlander een groote weldaad bewezen.

Dwang en dwingende maatregelen zullen in de plaats moeten treden van vaderlijke en broederlijke bespreking en ambtelijke overreding, die van weinig nut en geen practische waarde bleken te zijn.

Aldus *Abr. E. x o d u s* in de *Soer. Hbld.*

Djangan marah, toewan.

In het slot van de bespreking van een Javaanschen Kunstavond in Den Haag vertelt *Vanden Eeckhout*, hoe een Javaansche bediende op een avond, voor den massa-dood der overheerschers bestemd, den goeden meester naderde met een lang en fijn dolkmes, en hem dat zachtjes in het hart duwende, innig gemeend zei: *Tida marah, toean*; Niet boos zijn, mijnheer, om dan te vervolgen: „Zoo zullen wij, overdrachtelijk mag ik hopen, de groene eilanden verlaten. Het nieuwe Indonesië zal ons gezag den dolk zachtkens in het hart steken, en het zal schoon gestyleerd en in die hoogste beleefdheid van nederigheid en voornaamheid die als een geurende bloem is van het eilandrijk, tot ons zeggen: *Tida marah!*”

Deze woorden neemt *Dr. Ph. Harreveld* tot uitgangspunt voor een ingezonden stuk in *De Loc*. Hoe troostvol is deze les voor den cassaveplanter, die uitgeleid wordt uit zijn velden, doordat ze bij nacht worden afgeogst, wat hem de moeite van het oogsten bij dag bespaart.

Welk een les voor den rietplanter, die in alle hemelstreken den vuurgloed ten hemel ziet stijgen boven zijn brandende riettuinen, waar hij door iemand is uitgeleid uit de moeite van het oogsten.

Welk een troost voor dien aardnotenplanter te *Blitar*, die voor 70 pCt. was bevrijd van de besloomingen van den oogst en die voorgoed de velden ruimde.

Er zit stijl en school in deze methode om den overheerscher uit Java uit te leiden.

Schijnt zelfs niet de Reg. met haar nieuwe grond-

Instituut LAURILLARD

OPLEIDING voor verschillende examens en ambten, zooals Staatsinrichting M. O., Staathuishoudk. M. O., Gemeente-administratie, Boekhouden. De opleid. geschiedt ook schriftelijk in Nederland en Koloniën met zeer goede resultaten. Prospectus en lijsten met namen en adressen van vierhonderd en vijftig geslaagden worden op aanvraag gratis toegezonden door *Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD*.

Oranjeplein 102 - Den Haag

.. Telefoon 6225 ..

Betrekking gezocht.

Indië bij Stoomv. Mij. Bank, Spoor, Tram, Cult. Handel enz. door **JONGMENSCH**, 24 j. in Dec. kunnende vertrekken. Spreekt en schrijft Fransch, Maleisch, Javaansch, Boegineesch. Op de hoogte van dubb. boekh., handelsrek., steno en mach. schrift. Was reeds 1 1/2 jaar in Brussel op kant. Ind. Cult. Ondern. werkz. Brieven left. S. S., van Galenstraat 16, Den Haag.

Chirurgische Instrumentenfabriek
LOTH & STÖPLER
Directeur: **H. STÖPLER**
TRANS 1-UTRECHT
UITRUSTINGEN
voor **H. H. DOCTOREN**
Complete Installaties
voor Hospitalen
Fabrikante: **Nord Compressor**

110

C. HOYNG

SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda.

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.

Garantie voor gave overkomst.

HOEKER & ZN.

Uitsluitend adres Heerengracht 435-437

• Goud - Zilver •

Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM 193 Telefoon 309 Noord

BUNSCHOTEN & DE GOOLJER

HOFLEVERANCIERS

125

Oudegracht 118 w.z. - UTRECHT - Tel. Interc. 174

ORIGINEELE

ENGELSCH

STOFFEN

KLEEDERMAKERIJ.

Indische Uitrustingen.

Bereizen geheel Nederland.

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM

Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

121

huurordonnantie den rietplanter ongemerkt van zijn gronden af te voeren, waar te den termijn voor het huren van gronden van 12 tot 21½ jaar heeft verlengd om meer bedrijfszekerheid aan de suikerindustrie te verschaffen in ruil voor de regeeringsbemoeienis met het vaststellen van minimum grondhuurprijzen?

Immers is sinds 1 October 1918 de suikerindustrie beroofd van de mogelijkheid om huurcontracten voor 6½ of 12 jaren af te sluiten, daar de Reg. nog steeds niet gereed is met het vaststellen der minimumprijzen, zoodat sinds October '18 slechts voor 1 occupatie contracten gesloten kunnen worden.

Intusschen houdt de S. I. overal vergaderingen om den Inlander in te prenten, voortaan exorbitante huur voor zijn gronden te eischen en van die huur een evenredig deel te storten in de bodenlooze kassen der S. I. bestuurders. Het zou van wijs beleid getuigd hebben, indien bepaald was, dat de nieuwe ordonnantie niet eerder van kracht werd voor een district dan op het tijdstip, dat de minimum grondhuurprijzen definitief vastgesteld waren.

Laat de Reg. althans veroorloven tot op dat tijdstip contracten af te sluiten voor 2- tot 4-malige occupatie op den voet als in de vorige ordonnantie.

Wellicht kan zij een voorloopige ordonnantie in enkele weken tot stand brengen en wenscht zij verder nog te woelen in het wespennest der vaststelling van prijzen van overheidswege, dan kan dit zonder overijling geschieden.

Immers, wat kan bereikt worden met vaststelling van prijzen, die de reële verhoudingen geweld aandoen en die daardoor een doode letter moeten blijven? Het kan toch niet werkelijk de bedoeling der Regeering zijn, door vaststelling van onaannemelijke minimumprijzen de contracten voor meer dan één occupatie stijfvol uit te leiden?

Intusschen, djangan marah!"

Suriname.

De rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht" in ons vorig nummer maakt met een kort woord melding van een verzoekschrift op 10 April 1919 door de vereeniging van Gouvernements Bureau-Ambtenaren in Suriname den Gouverneur aangeboden, waarin wordt aangedrongen op herziening der salarissen.

Daar het in druk verschenen verzoekschrift met memorie van toelichting ons is toegezonden met speciaal verzoek het in ons blad te bespreken, willen wij er nog het een en ander van zeggen.

De salarisactie is aan het rollen gebracht door een oproep van drie ambtenaren werkzaam op de Administratie van Financiën, waarop volgde een vergadering van een 100-tal ambtenaren en geëm-ployeerden bij den bureaudienst, van den rang van hoofdcommissies af. De heer H. K. A. Kleijne leidde op deze bijeenkomst de zaak in met een pakkende en goed gedocumenteerde rede.

Na breede beraadslagingen kwam men tot het besluit 1°. een commissie van prae-advies samen te stellen en 2° de in 1906 opgerichte „Vereeniging voor Ambtenaren", die sedert 1910 geen teekenen van leven gegeven had, nieuw leven in te blazen, aangezien men het beter oordeelde, dat de actie zou uitgaan van een lichaam dan van een groep ambtenaren, die slechts voor dit doel bijeen kwam.

In het verzoekschrift wordt uiteen gezet dat de lagere ambtenaren reeds vele jaren gebukt gaan onder de gevolgen van te lage bezoldigingen, doch dat hun toestand door de algemeene duurte van de eerste levensbehoeften onhoudbaar is geworden; dat het daarom voor hen een levenskwestie is die bezoldigingen verbeterd te krijgen en wel zoo, dat die zullen aanpassen aan den toestand, die ook na den vrede als blijvend mag beschouwd worden.

De Memorie van Toelichting, die nagenoeg 40 bladzijden beslaat, is een degelijk stuk werk, een helder en klemmend betoog, door uiterst bekwame hand samengesteld en dat aangenaam aandoet door den zakelijken toon.

Onze ruimte laat niet toe zelfs maar een kort uittreksel uit het betoog te geven. Slechts op één punt willen wij wijzen. Na te hebben gewezen op het wegfrekken van de best ontwikkelde Surinaamsche jongelieden zegt de Memorie:

„Het is dan ook niet gewaagd te voorspellen dat het Land binnen niet al te langen tijd voor een beduidend te kort zal komen te staan bij de voorziening in zijne arbeidskrachten, zoo'er niet tijdig maatregelen genomen worden om de noodige geschikte elementen te lokken en te behouden voor den Landsdienst."

Kan het Land er niet in slagen zooveel van deze te behouden als het voor zijne diensten behoeft, dan zal het zijn toevlucht moeten nemen tot de minder bekwamen en geschikten. Het zal niet mogen rekenen op aanvulling uit het Moederland, tenzij tegen niet geringe financiële offers. Niet alleen, dat van de gewenschte krachten daar geen overschot bestaat, — integendeel — doch de salarissen daar te lande zijn thans zoo opgevoerd en verbeterd, dat het ondenkbaar is, dat de lust voor den trek naar de koloniën — een lust, waarover anders vroeger reeds bit-

ter geklaagd werd — juist nu zal toenemen en dan toch zeker niet voor den Surinaamschen dienst, waarin de salarissen zoo achterstaan bij andere diensten. De bezwaren, waarmede Suriname steeds te kampen heeft gehad bij de reëcutering van de noodige krachten uit Nederland zullen in de toekomst aanmerkelijk toenemen en ons land zal nog minder kunnen concurreeren met Nederlandsch-Indië en vreemde markten."

De door de Vereeniging voorgestelde salarisschalen lijken ons goed doordacht om met de verbetering der salarissen tevens de bestaande onregelmatigheden en onbillijkheden te ondervangen.

Een graphische voorstelling licht de opklimning in de verschillende rangen en den loop der bezoldigingen nog nader toe.

De wenschen der Vereeniging zijn niet onbescheiden: wij twijfelen er niet aan of Bestuur en Regeering zullen daaraan tegemoet komen, in het belang van de ambtenaren, maar in de eerste plaats in het belang van den dienst.

* * *

Ook de Surinaamsche onderwijzers dringen aan op salarisverbetering.

„Het Onderwijs" van 14 Juni schrijft: „Op de laatste vergadering van het S.O.G. is weer op zoo ondubbelzinnige wijze gebleken, dat de financiële nood der onderwijzers met den dag nijpender wordt. Hoe ook zich inhoudende om niet te kort te schieten in den eerbied aan de Overheid verschuldigd, hoe ook in zich onderdrukkende den drang om door een of andere daad het koloniaal bestuur te toonen dat het gebrek dat zij lijden, niet meer met fatsoen te dragen is, hoe ook ervan doordrongen dat hun optreden naar buiten in goede overeenstemming moet zijn met het ambt, dat zij vervullen en zij in de eerste plaats als opvoeders het voorbeeld moeten geven, toch is op de bovengenoemde vergadering uiting gegeven aan het overstelpt gemoed, aan den wrevel, die zich meester maakt van enkelen, die het meest lijden."

Het Bestuur van het S.O.G. heeft wakker op post gestaan en niet zonder resultaat getracht de uiting van bitterheid onder de onderwijzers in andere en betere banen te leiden en hen aan te sporen nog wat geduld te hebben, met hoeveel ontbering dat ook gepaard moet gaan.

Maar zal dat op den duur zoo kunnen? De honger is een scherp zwaard. De nieuwe onderwijsverordening, die eene blijvende verbetering in den toestand der onderwijzers moet brengen, blijft nog steeds uit.

De duurtetoeslag waarvoor de Minister eenige maanden geleden 100.000 had toegestaan, en die voor velen eene onmisbare tijdelijke verlichting zal zijn, laat nog altijd op zich wachten."

* * *

De heer Van Kol heeft tot den Minister van Koloniën de volgende vragen gericht:

In hoeverre is het bericht juist, opgenomen in de „Nieuwe Courant" van 28 Juni jl., dat aan Nederlandsche ambtenaren, die naar Suriname vertrekken een nota wordt voorgelezen, opgemaakt door de tiende afdeling van het departement van Koloniën?

Is de Minister bereid deze nota over te leggen ter griffie ter inzage van de leden der Eerste Kamer van de Staten-Generaal?

Een voorsprong
op alle andere merken,
heeft de

Monarch
schrijfmachine
met optel- en
aftrekapparaat.

HOOFDAGENTEN
MEYENBROCK HASELAGER & Co
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Bilkgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

F. A. C. F. VAN DER DOES
LANGE HOUTSTRAAT 9
DEN HAAG
BRED-A-MAASTRICHT
Vraagt catalogus

135

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming

voorheen P. J. JANSEN:

Eenig adres: Koninginnegracht 1°.
(over Hoofd-Ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage.

Men lette op de Tel.-Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
... .. en Maand-Auto's ... ..

Dag en Nacht geopend

Magasin de Nouveautés
voorheen GEBR. LEVY
—APELDOORN—
Dames- en Kinder-Confectie
..... Mode-Artikelen.....

..... **Melkinrichting** .....
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„**PASTEUR**”
Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

C. P. A. NICOLAI
DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057
hoek Valeriusstraat.
Specialiteit in Heeren-Modeartikelen
Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

MEUBELLEN
Artistieke ontwerpen
J. P. STRIJBOS
(Leerz. school voor Kunstnijverheid)
BEGROTINGS-
ZONDER VERBINDING **N. KUIPER**
Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

142

De Minister heeft hierop geantwoord:
 Het in de „Nieuwe Courant” van 28 Juni jl. opgenomen bericht, als zou aan Nederlandsche ambtenaren, die naar Suriname vertrekken, een voor-Suriname krenkende nota worden voorgelezen, opge-
 maakt door de tiende afdeling van het departement van Koloniën is ten eenenmale onjuist.”

* * *

In het avondblad van „De Telegraaf” van 31 Juli en het ochtendblad van 1 Augustus de volgende berichten:

„NEW YORK, 31 Juli. Een expeditie, geleid door Perry Tiffany, vertrok van hier op de Nederlandsche stoomboot „Prins der Nederlanden” naar Nederlandsch Guyana, om vandaar goud te halen, dat Tiffany achttien jaar geleden ontdekt heeft bij de Maroni-rivier. De expeditie bestaat uit vijftig personen, voor het meerendeels financiers. Zij namen voor een waarde van een miljoen dollars aan mijnmachines met zich. Tiffany verkreeg uit Nederland concessie over honderd mijl langs den oever.”

(N. T. A. draadloos.)

„Aangaande het (reeds in het avondblad gemeld) vertrek der expeditie-Tiffany, seint onze Parijische correspondent nog het volgende:

Volgens een bericht uit New York aan de Parijische editie van de „New York Herald”, is een expeditie vertrokken om goud te zoeken aan de Maroni-rivier (Nederlandsch en Fransch Guyana). De expeditie bestaat uit vijftig personen, die worden geleid door den heer en mevrouw Perry Tiffany, goudzoekers, en die machines meenemen waarvan de waarde geschat wordt op een miljoen dollar. Tiffany ontdekte achttien jaar geleden goudlagen en hield dit tot nu geheim. Voor de bewerking der mijnen kan beschikt worden over een kapitaal van twee miljoen dollar.”

Het „Algemeen Handelsblad”, dat hetzelfde bericht geeft, heeft niet: „om vandaar goud te halen”, maar — hetgeen waarschijnlijk juist is — „voor het inspecteeren van de goudhoudende gronden”. De concessie betreft het baggeren naar goud in de rivier.

Wat dat groote aantal „financiers” aan de Marowijne gaat doen, is niet duidelijk. Een picnic? Dan zullen ze zich heel wat ongerief moeten getroosten. Voor financiers zit daar misschien juist iets aantrekkelijks in.

Of gaan de heeren Suriname taxeerden op zijn verkoopwaarde? „Bond van belastingbetalers”, spits de ooren!

* * *

Vergelijkende staat van de goudproductie over Januari t/m Mei 1919 en van Mei 1919 afzonderlijk, in vergelijking met de overeenkomstige tijdvakken van 1918:

	Maand Mei 1919	Maand Mei 1918	Jan. t/m Mei 1919	Jan. t/m Mei 1918
Suriname	36045	26937 ^a	112064	67497 ^b
Saramacca	3699	10822 ^a	21821	53496 ^b
Marowijne	19609	19925 ^a	85071	85975
Lawa	182	285	182	1318 ^b
	59535	57970 ^a	219138	208288

* * *

In „De West-Indische Gids” van Juli 1919 een artikel van de hand van I. r. E. C. A. B. E. N. D. A. N. O. N. om door middel van vliegtuigen het onderzoek van het binnenland van Suriname in te leiden.

In verband hiermede herinneren wij aan de mededeeling in het „Koloniaal Weekblad” van 20 Febr. 1919 — overgenomen uit een correspondentie uit New York in de „N. R. Ct.” van 13 Februari — luidende:

„Is het ten uwent algemeen genoeg bekend, dat er (volgens The Nations Business) ten behoeve van terreinverkenningen in Suriname's binnenland twee expeditiën per vliegtuig waren ontworpen voordat de oorlog uitbrak? Alleen verlangde de regering voorbereidingen te treffen ten bate van landingsplaatsen, waardoor de uitvoering uitstel leed.”

Wij hebben sedert niets meer vernomen van een wederopvatting van het plan in de Vereenigde Staten. Ook niet van eenige voorbereiding in Suriname.

* * *

Amsterdam, 31 Juli. Het bestuur van den bond van Surinamers in Nederland deelt mede, dat ook Surinamsche couranten voortaan ter inzage liggen in de leeszaal voor couranten en tijdschriften der Vereeniging voor Openbare Leesalen en Bibliotheken, Keizersgracht 444/446, te Amsterdam.

De courantenleeszaal is geopend op iederen werkdag van 10 uur 's ochtends tot 10 uur 's avonds.

* * *

Op 11 Juli promoveerde aan de Universiteit te Amsterdam tot doctor in de geneeskunde, de heer H. A. J. L. A. R. E. T., Surinamer van geboorte en oud-leerling van de Geneeskundige School te Paramaribo. Onder zijne stellingen vinden wij de volgende, waar-

mede wij geheel instemmen en die wij bij herhaling in dit blad verdedigd hebben:

„Het ambt van geneeskundig inspecteur in de kolonie Suriname behoort te worden bekleed door een hygiënist van ervaring en niet te worden beoefend als bijbetrekking bij een anderen drukken werkring”.

Curaçao.

De havenverbetering. Het Waaiगत.

Den 24sten Mei l.l. is in den Koloniale Raad de vraag ter sprake gekomen, door den Minister van Koloniën voorgelegd, of het wenschelijk is, „om het Waaiगत door uitdieping tot een haven voor zeilschepen te maken”. In een niet zeer duidelijk gesteld advies schijnt de Raad deze vraag toestemmend te beantwoorden, althans hij doet een keus uit de overgelegde ontwerpen tot uitvoering van het plan, en hoopt, „dat het Rijk zich door de tegenwoordige financiële onmacht der kolonie niet zal laten weerhouden tot het uitvoeren van een werk, dat meer kans van succes biedt dan de meeste reeds ondernomen werken”.

Hoewel de Gouverneur den Raad bij het overleggen der stukken heeft meegedeeld, dat de Minister van Koloniën alvorens in deze een besluit te nemen gaarne het oordeel van den Raad zou willen vernemen, schijnt het, dat reeds eerder eene beslissing gevallen is, immers in de M. v. T. begroeting 1919 2e Kamer deelt de minister mee: „Aanvankelijk lag het in het voornemen om het Waaiगत... als ligplaats voor kleine schepen in te richten, maar het dienaangaande ingesteld deskundig onderzoek heeft den ondergeteekende de overtuiging gegeven, dat dit werk niet van zoo spoedeischenden aard moet worden beschouwd, dat de uitvoering daarvan, met het oog op de daaraan verbonden aanzienlijke kosten, reeds nu voldoende gerechtvaardigd zou zijn”.

* * *

De Gouverneur heeft bepaald, dat de gezaghebber der Bovenwindsche eilanden bij afwezigheid zal worden vervangen door de Ontvangers der eilanden.

* * *

In een Nota naar aanleiding van het verslag op het wetsontwerp tot wijziging van het Regeeringsreglement, in ons vorig nummer vermeld, deelt de Minister van Koloniën mee, dat de Gouverneur, zoo deze dit noodig oordeelt, zelfstandig eenen eed, belofte of verklaring, voor de nu door hem te benoemen gezaghebbers kan vaststellen.

* * *

Gouverneur Helfrich, die — zooals men weet — Roomsch is, is volgens het daarvoor vastgestelde ritueel Zondag 15 Juli l.l. vóór de solemnele hoogdienst plechtig ontvangen in de Roomsche kerk op Otrabanda. De Apostolisch Vicaris heeft daarbij eene schoone, indrukwekkende rede gehouden namens de

Toko Samoea Ada

Firma H. C. MORSINK Ezn, 80
 Hebbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30
 Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Ontvangen:

Goalpara
 Assam Thee f 2.25 p. pond

Pecco Souchon
 f 2.— per pond

Trassie, Kroepoek.

Japansche Soya
 per kruikje f 1.65

Prima Stengember

1/1 pot f 7.75
 1/2 „ f 4.50
 1/4 „ f 2.25

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang. 131

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
 Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
 Amsterdam 142

72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
 Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Palace Hotel - Hilversum

Telefoon 21

Familie-Pension 1ste Rang

Het geheele jaar geopend
 D. VAN DIJK.

Grand Hotel Pension „DE NIEUWE KROON”

voorheen BLOEMINK 66
 APELDOORN.

De meest bekende inrichting ter plaatse

Directeur-Eigenaar H. VAN WIJK,
 voorheen Directeur Hotel van Wijk, Singapore.

„DE BIJENKORF”

:: Lunch- en Tearoom ::
 Koude- en Warme Schotels 153

WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen

INDISCH RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG

Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
 Uitsluitend Indische Tafel.

Directeur: J. VAN GEEMERT.

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
 Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
 Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Hotel VAN DEN ABEELLEN

SCHEVENINGEN

Het geheele jaar geopend.

Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen
 Aanbevelend, P. ENGELS.

HOLLAND HOTEL

tegenover de Wagenbrug

Restaurant à la carte en pension

DEN HAAG 148

R. K. bevolking der zes eilanden. Het slot daarvan nemen wij hier over:

Wij zijn dank verschuldigd aan H. M. de Koningin de U. H. E. G. voor dezen gewichtigen post benoemd heeft, overtuigd van Uwe bestuurstaalenten en van Uw ideaal, Vaderland en Kolonie, Vorstin en Kerk, het beste te geven wat gij bezit, Uw geheelen persoon.

Zonder dat ideaal zoudt gij niet op 58-jarigen leeftijd U opnieuw aan een nieuwe levenstaak gewijd hebben.

Wij beloven U van onzen kant, zooals onze plicht is, Uw bestuur te steunen, en dien steun aan te bevelen en te bewerken, als het noodig mocht zijn, bij onze Clergé en bij ons volk.

Niet om niet staat er geschreven: „Weest onderdanig aan den landvoogd, als aan hen die door den koning gezonden zijn tot straf der boosdoeners, maar tot lof der goeden”.

Wij beloven U ook de hulp van ons gebed. Want Uw taak is niet gemakkelijk, en meer dan eenig ander hebt gij God's hulp en bijstand noodig. Welaan dan; In Nomine Domini.

Het doet wel wat vreemd aan, dat La Cruz boven haar verslag van deze plechtigheid schrijft „Instalacion di Gobernador Nobo na Catedral di Sta. Ana”.

* * *

De „Amigoe di Curacao” deelt mee, dat het ss. Stuyvesant, welker machines er op ingericht zijn, om met olie gestookt te kunnen worden, in de haven eene eerste proef schijnt genomen te hebben. Of de proef op de stookplaat is meegevallen, weet het blad niet, doch in de stad is men er nergens over tevreden. Overal in alle huizen drong de zwarte rook binnen en bedekte alles met een dikke vette roetlaag.

* * *

Personalia.

De heer H. W. B e t z is benoemd tot onderwijzer te klasse, en belast met de functiën van hoofd der openbare school te Philipsburg op St. Martin N. G.

De heer W. A. C. W i l l e m s e n is tijdelijk belast met de functiën van ontvanger op Saba.

De leeraar bij de Protestantsche gemeente op Bonaire R. F o p p e m a is voor den tijd van 6 maanden belast met de waarneming van den dienst van predikant op Curacao met bepaling, dat hij eens in de zes weken een preekbeurt op Bonaire gaat vervullen.

De heer H. S. B o o g a a r t is tijdelijk belast met het verleenen van bijzondere heekkundige hulp aan het personeel der politie en zijn wettig gezin en aan overmogenenden.

D r. J. P. E v e r i t s z H z. is benoemd tot eersten gouvernements-geneeskundige.

De onderwijzer F. S t e l is tijdelijk ter beschikking van den inspecteur van het onderwijs gesteld in verband met de vele werkzaamheden ter voorbereiding van de invoering der nieuwe onderwijsverordening.

Aan den luit.kol. der infanterie O. I. L. C. F. v a n B a a k, eenige jaren geleden kapitein-commandant der troepen op Curacao, is met ingang van 1 Augustus a.s. eervol ontslag uit den militairen dienst verleend.

De heer H e n r i q u e z, wiens komst in de kolonie voor het invoeren van bevolkingsregisters wij twee weken geleden vermeldten, gaat voor dit doel eerst naar Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Kloetramp. In de *Oetoesan Hindia* komen de volgende berichten betreffende de Kloetramp voor:

Het hoofdcomité Boemi Poetara „Penolong Kasengsaran Keloet” (P. K. K.) deelt in een bekendmaking aan het geheele Inlandsche volk van Indië mede, hetgeen in de vergaderingen van Zaterdagavond 24 en Maandagavond 26 Mei is besproken en besloten voor steunverleening van Inlandsche zijde aan de slachtoffers van de Kloetramp. De vergaderingen waren uitgeschreven door het dagelijksch bestuur der C. S. I. en werden bijgewoond door vertegenwoordigers der verschillende Inlandsche vereenigingen in de stad Soerabaja. Nadat de Voorzitter Tjokroaminoto in korte woorden de ellende, door de ramp veroorzaakt geschets had, werd overgegaan tot de vorming van het hoofdcomité Boemi Poetara „Penolong Kasengsaran Goenoeng Keloet”, ten doel hebbende alles in het werk te stellen om het leed te helpen verlichten. De vergadering besloot, dat het Hoofd-Comité zou samenwerken met de andere comités en vereenigingen, die hetzelfde beoogen, maar dat het een zuiver Inlandsch comité zal zijn. Zulks om:

eerstens het bewijs te leveren, dat het vooral Inlanders zijn, die voelen, dat het hun allergrootste plicht is om de ellende in Blitar te helpen verlichten; tweedens, als antwoord te dienen op het verwijt van een deel der Hollandsche pers, als zou van de zijde der Inlanders in de allereerste plaats van de S. I. tot dusverre niets gedaan zijn, terwijl één dag

na de ramp reeds vertegenwoordigers van drie Inlandsche vereenigingen: S. I., Djowo-Dipo en P. P. P. B. (S. Hasanfin Semit, Tirtodanoedjo en Tjokroaminoto) naar Blitar vertrokken zijn, om hun rouw te betuigen, met eigen oogen de ellende te aanschouwen en te zinnen op middelen om van Inlandsche zijde steun te verleen. Opgenoemd worden de namen der verschillende aangesloten vereenigingen en de namen der comitésleden en die der leden van de financiële commissie, de commissie voor de ontvangst van giften in kledingstoffen en gemaakte kleeren, en de commissie van giften in bereide- of onbereide levensmiddelen. Bovendien werd besloten een groote openbare vergadering te houden op Donderdag 29 Mei, den volgenden dag den heer Tjokroaminoto wederom naar Blitar te doen gaan om besprekingen te houden met het comité en den Controleur te Blitar; overal de oprichting van sub-comités te helpen tot stand brengen; geldinzamelingen te houden middels intekendijsten en bussen; rond te gaan in de kampongs en de masjidjids en langsgars; aan de S. S. om vrij vervoer te vragen voor de verzending van liefdegaven naar Blitar; aan het Binnenlandsch Bestuur steun te verzoeken; een som van f 146.72 aan te nemen van het Trenggaleksche Hongersnoodfonds, waarvan f 145.— dadelijk werd overgedragen aan den heer Tjokroaminoto, om met de reeds door het dagelijksch bestuur der C. S. I. ontvangen gelden (f 555.—) zoo spoedig mogelijk te worden aangewend voor hulp, waar deze noodig is.

De bekendmaking eindigt met een dringend beroep op allen, om zooveel mogelijk steun te verleen.

Volgens een entrefilet besloot het comité „Tentara Kandjeng Nabi Mohamad” van zijn kapitaal ad f 3800.—, f 3000.— te bestemmen voor hulpverleening aan de Kloetslachtoffers. Waarvoor de *Oetoesan Hindia* haar hulde brengt.

Van de vereeniging K. W. A. T. te Genteng Koelon (Soerabaja), ontving het Hoofdcomité P. K. K. in dank een bijdrage van f 5.—. Bericht wordt uit Malang, dat op voorstel der heeren R. Soemidjoatmodjo en Njo Thian Sioe namens het „Comité Perdamajan” te Malang voor f 600.— aan djagoong en andere levensmiddelen wordt gezonden; voorts dat de H. I. S. leerlingen aldaar f 9.74 hebben bijeengezamd.

Van het hoofdbestuur van „Insulinde” ontving de heer Tjokroaminoto, telegraphisch toezegging tot steun aan het Comité P. K. K.

Gemeld wordt, dat dit Comité alsnog financiële bijdragen ontying ter voorziening in de onkosten van de aanstaande meeting van den heer Soumokil, ouderling bij de Maleische gemeente en van de vereeniging Taswirool Afkar te Soerabaja.

De redactie deelt in het nummer van 28 Mei mede, dat er nog vele giften zijn binnengekomen, maar dat door gebrek aan plaatsruimte de publiceering daarvan tot nader moet worden uitgesteld.

Volgens een verslag van S. Hasan bin Samit, was de op 23 Mei gehouden bijeenkomst van Soerabajasche Arabieren ter oprichting van een hulpfondscomité, dat „Comité Alchairyah Alarabiyah” zal heten, in de societeit „Aldjamyah Alchairyah Alarabiyah” slechts matig bezocht en waren voor het meerendeel alleen de leden van het comité aanwezig. Dienzelfden avond nog kon het comité slechts f 6130 bijeen zamelen. Den volgenden dag zou het wederom bijeenkomen ten huize van den kapitein der Arabieren ter inzameling van gelden.

Schrijver verneemt voorts, dat behalve bedoeld comité door een deel der Arabische ingezetenen van Soerabaja een ander comité is opgericht voor hetzelfde doel en dat het reeds veel meer heeft weten bijeen te brengen dan het comité Alchairyah Alarabiyah, waarover schrijver zich, al is hij zelf lid van laatstgenoemd comité niet anders dan verheugen kan, daar het bewijst, dat de Arabieren in de stad Soerabaja niet willen achterblijven, waar het geldt hulp te verleen aan de slachtoffers van de ramp.

Hij eindigt met een aansporing om ter aangekoegde bijeenkomst bij den kapitein der Arabieren te komen.

In diverse Maleisch-Chineesche bladen komen nog de volgende berichten over de Kloetramp voor:

De mantri-politie van Blitar gaf goeden raad, ter-

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZON
Wijnhandelaren

Filiaal: Hoofdkantoor: Filiaal: Filiaal: 100
's-Gravenhage Amsterdam Arnhem Gorinchem
Heemskerckstr. la Binnenkant 25 N. Plein 15 O. Vischmarkt
Tel. H. 3493. Intero. Tel. 389. Tel. 280. Tel. 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

Restaurant VAN DER PIJL

PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant

„Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ

Left weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme

Afternoon-Tea-Concerten

door het ensemble

WILLY HONSBEEK & Z

Hôtel „de Oude Doelen”

Pavillon „Oude Doelen”

DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.

Thé Concert - Diner Concert
Soupé Concert

American Bar Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag

Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Dinners, Soupers

Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

MAISON VAN RIJN

Prins Hendrikstraat 28 - DEN HAAG - Tel. H: 4060

Uitzenden van Dinners van af 90 cent.

Meermalen bekroond. C. JENNER

RESTAURANT 1^e ETAGE, Ingang No. 17. Tel. Int. 2479
Plat du jour Dinners A la carte

RESTAURANT KNAPPSTEIN

VLAMINGSTRAAT 15-17 - 's-GRAVENHAGE
PARTERRE: LUNCHROOM, INGANG No. 15. KOUDE EN WARMESPIJZEN

Maison van Wijk

Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665

UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90

Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van Dejeuners, Dinners en Soupers.

KOUDE EN WARMESCHOTELS. J. H. M. KOETS

wijl de S. I.-leiders ter plaatse allen vastberaden hun plicht, het opbeuren der vreesachtigen schijnen te hebben gedaan.

In een ander stuk brengt „Si Kawa” bijzondere hulde aan het distriktshoofd van Taloen (Kediri), voor de hulp op 20 Mei bij het begin van de uitbarsting aan zijn onderhoorigen verleend.

„Pak Goedel” vertelt van de totale duisternis, welke op den morgen van 21 Mei te Toempang heerschte door den dichten aschregen. De kantoren van wedana en controleur, pandhuis en opiumregie waren verlicht en werden goed bewaakt. Het volk verdrong zich voor de Chineesche toko's om petroleum te koop en toen de meeste winkels gesloten bleven (slechts twee openden) begonnen de menschen de deuren daarvan met steenen te bombarderen. De wedono wist evenwel de menigte dadelijk tot bedaren te brengen en gelastte vervolgens de Chineezers hunne winkels te ontsluiten en petroleum te verkoopen. Den president der plaatselijke S. I. Atmoredjo, zag men — zegt schrijver — in die kritieke oogenblikken druk heen en weer loopen, voortdurend lettende op en zorgende voor het welzijn zijner partijgenooten.

Zekere D. A. uit Soerabaja stelde voor in een oproep tot algemeene steunverleening, om het geld, dat de Moslem in voor de maand Ramadan op zij hebben gezet om er vuurwerk van te koop en te geven aan het steunfonds. Schrijver wijst er o.m. op, dat het te Soerabaja gewoonte is, dat deze drie masjids aldaar in de poesamaand dagelijks een bom afsteken; voor 31 dagen maakt dat, de bom gerekend op f 7.— een som uit van 31 x 3 x f 7.— = 651.—, hetgeen best te gebruiken zou zijn voor steunverleening. Voorts dient een deel van de bewaarde gelden, welke niet voor direct gebruik bestemd zijn, naar Blitar te worden gezonden. Schrijver eindigt met een aansporing tot het schenken van giften, van een halve cent desnoods, een kop koffie te ontberen, om de waarde daarvan in de collectebussen te doen. De redacteur/ondersteunt met klem dezen oproep.

Volgens een entrefilet in de Bintang Soerabaja is het Hoofd-Comité der Djowodipo-Vereeniging den 30en Mei begonnen lijsten rond te zenden aan de verschillende afdelingen, ter inzameling van giften in geld of goederen, onverschillig bij wie.

Een ander entrefilet maakt melding van het bezoek door den Landvoogd (Wali Hindia) aan de geteisterde streken gebracht, en van Z. Exc.'s lastgeving aan de pandhuizen, om de niet verkochte kleedingstukken ter waarde van f 50.000.— naar Blitar te zenden ter uitdeeling.

Van de meeting in den stadstuin op 29 Mei wordt medegedeeld, dat alle 22 vereenigingen, die zich bij het Comité Boemipoetra Penolong Kasengsaran Keloet hadden aangesloten, op die bijeenkomst vertegenwoordigd waren en dat er zeer veel publiek van allerlei landaard was. Gesproken werd in oorspronkelijk Javaansch (Ngoko), in het Maleisch, en het Nederlandsch. Na de openingsrede van den Voorzitter, die in het Maleisch het een en ander mededeelde over de ramp en opwekte tot steunverleening, kregen nog 9 sprekers het woord, n.m.: J. Mattheus, namens de Perserikatan Kaem Christen (in Ngoko Javaansch); J. J. de Haas, namens de Ambonneezen-Vereeniging „Mena Moeria”, in het Nederlandsch; B. Mangindahan, namens de „Perserikatan Minahassa”, in het Maleisch; Moahamad Hannafiah voor zich zelf en ook als secretaris der S. I. Bandjermasin voor een actie aldaar in het Maleisch; Tirtodanoedjo namens de „Djowo Dipo” in het Maleisch; T. Lasut, namens het Menadoneesche ondersteuningsfonds „Steunt elkander”, in het Maleisch; Adikoesoemo, namens de S. I. Soerabaja (Ngoko Javaansch); Soekirman, namens de P. G. H. B. afdeling Soerabaja in het Maleisch. De heer Tjokro sloot de vergadering met een rede in Ngoko Javaansch. De redactie vestigt speciaal de aandacht op de redevoeringen der heeren Mattheus en De Haas. De eerste hoopte, dat wat thans een ramp schijnt, door God gegeven is, opdat de harten der broeders-menschen, landszonen van Indië, zich voor elkaar openen zullen en een vaste eenheid geschapen worde. Hij werd luide toegejuicht. De heer De Haas wees er in zijn Hollandsche rede op, hoe de Hollandsche bladen een smet werpen op den naam Inlander, door te zeggen, dat de Inlanders geen gevoel hebben, roofden en plunderden, tijdens de ramp. Spreker wist niet, of de berichten juist waren, maar verklaarde, dat de blanken, indien zij niet zoo ellendig waren als de Inlanders, zich stellig aan dezelfde feiten zouden schuldig maken. (Hier vraagt de redacteur: „Wie heeft er langer, wreeder en meer geroofd dan de Inlanders, hier in ons Indië?”). Deze spreker verwierf nog luider applaus.

Door het Hoofd-Comité werd in een latere vergadering besloten een eigen comité in Blitar te stichten, voor welk doel de heeren Tirtodanoedjo en Adikoesoero den volgende dag naar Blitar zouden worden afgevaardigd.

Ten slotte wordt medegedeeld, dat de avondvergadering van het Hoofd-Comité op 1 Juni ook zou worden bijgewoond door afgevaardigden van den „Bond van Minder Marine Personeel” en van het „Inb-comité”, opgericht door de Soerabajasche vrouwenvereeniging.

Op bedoelde vergaderingen zouden besprekingen worden gehouden over een fancy-fair.

De C. S. I. Eenigen tijd geleden werd door *Acta* bericht, dat de Regeering aan alle bestuursambtenaren opdracht zou hebben gegeven om met kracht de pogingen van de C. S. I. tegen te gaan, voor zoover deze gericht waren op een bemoeielijking van den padiopkoop van landswege. Met deze pogingen werden klaarblijkelijk bedoeld het artikel niet eens van het C. S. I.-bestuur, maar van den heer Tirtodanoedjo in de *Oetoesan Hindia*, waaruit men scheen te lezen, dat tot een dergelijke bemoeielijking werd aangespoord. Wel heeft bedoeld blad hierop reeds bevredigend geantwoord. Maar nu in de rede van den Landvoogd den 21en Mei j.l. in den Volksraad gehouden wederom op niet onduidelijke wijze op bedoeld artikel wordt gezinspeeld, vragen wij ons af — alzo de *Oetoesan Hindia* — of de Regeering ten deze wel geheel juist is voorgelicht en achten in elk geval ter voorkoming van noodlottig misverstand gewenscht het bewuste artikel nader onder de aandacht te brengen. Het vangt aldus aan:

Onze oproep.
Weest voorzichtig!

Gezien hetgeen gebeurd is, meenen wij, dat alle Javaansche landbouwers voorzichtig moeten zijn en vasthouden wat zij aan levensmiddelen bezitten.

Ge moet die levensmiddelen niet zoo gemakkelijk verkoopen, aan wie het ook zij. Weet, landbouwers, de Regeering heeft plan om ook levensmiddelen in de dessa's op te koop, dat is het overvloedige van de levensmiddelen, als ieder landbouwer genoeg heeft voor zijn vrouw en kinderen van dezen tot den volgende oogst. Het is waar, dat het Land koop en wil voor den algemeenen voorraad, dat is met het doel om het later weer gelijkelijk aan het publiek te verkoopen.

Maar men moet niet vergeten hoe moeilijk het is om levensmiddelen aan den Lande te verkoopen, hetwelk met allerlei moeilijkheden, beleedigingen, ongelukken, enz. gepaard gaat.

De Javaansche Taal. *Sastrosoetro* geeft in de *Koemandang Djawi* eenige beschouwingen over de Javaansche taal, waarin in den loop der tijden vele vreemde bestanddeelen ingeslopen zijn, ontleend aan het Sanskriet, Kawi, Hindoesch, Chineesch, Arabisch enz., omdat in vroegere tijden de Javanen met de volken boven den wind in handelsrelatie stonden. Het Hollandsch deed zijn intrede in het Javaansch, omdat vele begrippen niet in deze taal waren uit te drukken, zooals „dilah elektrik” (electrisch licht), „boek boek”, „lokomotiep”, motor, koetsir, slika-metop (stikstof?), karbolsir, enz. Toch zijn er die in het Javaansch zijn weer te geven, zooals karpa geni, kapal api, kaboedidajan, gredji enz. Voor zulke woorden vindt inzonder het gewenscht, dat ze dan geheel in het Javaansch worden opgenomen tot behoud ook van de Javaansche taal. Wat de niet vertaalbare woorden betreft, vindt schrijver, dat zij in het Javaansch gewoon moeten worden overgenomen en dan in den eersten tijd voorzien van latijnsche transcriptie en een korte verklaring, totdat men aan het woord gewend zal zijn.

Vrijheid. De *Bintang Soerabaja* bevat een twaalf artikelen uit de *Soenting Melajoe*, waarvan het een handelt over „vrijheid” en te velde trekt tegen de vrijheid, die de jonge partij van tegenwoordig wenscht, welke vrijheid niet verder brengen zal op economisch gebied, en het andere een antwoord is aan twee schrijvers in de „Soera Prampoean”.

Gelijkheid. Naar aanleiding van het verzoek van de „Perserikatan Minahassa” aan de Regeering om gelijkstelling van alle Minahassers met Europeanen, hoopt „Muskietenbeet”, dat het door de Regeering van de hand gewezen wordt. Mocht de Regeering het inwilligen, dan zou het een scheeve verhouding geven tegenover andere bewoners van Indië, en dan zou het den schijn geven, alsof de Minahassa door de Regeering als echte, en de andere Inlanders als stiefkinderen beschouwd worden, wat ongelijkheid en ontevredenheid zou veroorzaken. (*Pewartu Deli*).

Een Jubileum. Een entrefilet (in hetzelfde blad) deelt mede, dat de Sultan van Langkat den 23en Mei j.l. zijn vijf en twintigjarig jubileum gevierd heeft. Z.H. is den 19n Mei 1875 geboren, den 11n Juli 1887 door de Regeering tot kroonprins en 23 Mei 1894 tot Sultan van Langkat en onderhoorigheden verheven. Hij is in alle opzichten een goed vorst. Hij bevordert het onderwijs, bouwt scholen en betaalt onderwijzers uit eigen middelen. Hij behartigt de belangen van zijn onderdanen. Hij is door hen geëerd en bemind.

Een Internaat te Batavia. In de *Tjaja Hindia* een artikel over het te Batavia te stichten internaat voor schoolgaande jongelieden. De dag van 30 Mei 1919, welken de Hollanders zullen vieren ter herdenking

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.—
Statutaire Reserve . . . . . 11,595,462.—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Lings, Kota-Radja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai. 120

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

BEROOVING

Wij verzekeren U tegen alle schade, ten gevolge van het op eenigerlei wijze verloren gaan van Effecten, Bankpapier, Specie en andere Geldswaarden, zich bevindende in handen van Uw personeel.

GUNSTIGE VOORWAARDEN.
BILLIJKE PREMIE.

VEREENIGD ASSURANTIEKANTOOR

Plein 17a Den Haag
Tel. H. 680.

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door 3 stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

— HAARLEMSCHE — BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pe-
kalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore,
Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden. 73

Kapitaal f 35.000.000.—

Reserven f 18.800.000.—

HAAGSCHE Assurantie..... BRAND enz. 1805 Compagnie voor BRAND van 1805

Aanvragen om een Agentschap aan de Directie
Hoofdkantoor: Bezuidenhout No. 1, Den Haag 39

BRAND - BEDRIJF - INBRAAK

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

van Batavia's 300-jarig bestaan, zal ook voor ons Inlanders — zegt het blad — van zeer veel beteekenis zijn door de officieele instelling van een internaat voor schoolgaanden van 12—20 jaar, van alle rassen in Indië. Na er op gewezen te hebben, dat het de Gouverneur Generaal was, van wien het initiatief uitging voor de oprichting, en opgesomd te hebben de vele voordeelen van een dergelijk internaat, eindigt de *Tjaja Hindia* schrijver met zijn dankbaarheid uit te spreken over de schenking, welke van zooveel beteekenis en waarde is voor den vooruitgang van taal en volk van Indië.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Raisoeli weer in actie.

Het onverwacht herleven van den opstand tegen de Spanjaarden heeft aan 't Spaansche gezag in Noord Afrika dadelijk weer een bedenkelijken stoot gegeven. De invloed van Raisoeli blijkt evenmin geschoot als zijn strijdlust. Daags voor 't losbarsten van den algemeenen aanval had generaal Beringuer, hooge commissaris en opperbevelhebber, zich nog laten interviewen door een correspondent van El Sol, hij had den weerstand van de stammen gebroken verklaard en daarbij gezegd, dat de bezetting van de nieuwe territorien zonder strijd werd volbracht.

Bij 't eerste optreden van de verzetpartij werden de meesten der vooruitgeschoven posten van de lijn Larache-Tetoean vermeersterd en de bezettingen afgemaakt. De officieele cijfers vermeldden 15 officieren en 300 soldaten als gesneuveld, andere gaven 't drievoudige aan als gesneuveld of ernstig gewond.

Dit ongehoorde succes zal den aanhang van Raisoeli wel doen toenemen, en 't zal wel tot in Fransch Marokko zijn naderking doen gevoelen, ook daar zijn altijd nog elementen, welke 't Europeesch gezag weinig goed gezind zijn. In Tanger zelfs was de inlandsche en Europeesche bevolking niet ten volle gerust, slecht beschermd als men daar is door een cherifijnsche compagnie en gebrekkig georganiseerde politie.

Spanje heeft troepenversterking gezonden, als wel- eer. Zal 't ook als weleer maar blijven, blijven zenden, zonder tot één blijvend resultaat te komen? De stammen geven overal gehoor aan den oproep tegen „den christen overvelder.“ Spanje heeft een vrij groot aantal inlanders gewapend in het rustige tijdperk dat nu afgesloten is, velen richten de wapens nu tegen de Spanjaarden zelf.

Volgens den Times-correspondent te Tanger zou Raisoeli zich aldus hebben uitgelaten. „Ik doe precies als zij. Ik verheug mij met de Franschen en de Engelschen. Zij hebben zich zelf bevrijd van een hunner vijanden, Duitschland. Ik bevrijd hen van een anderen vijand, Spanje. Mochten de Franschen en de Engelschen het daarna prettig vinden hierheen te komen, dan zullen wij de wapens neerleggen en hen met muziek en dans ontvangen.“

Diezelfde correspondent geeft als zijn oordeel, dat Spanje wel in staat is om de zone, die 't toegekend is, te beheerschen. Maar 't moet dan den vollen omvang van zijn taak overzien en de maatregelen dienovereenkomstig nemen. Het moet dan niet weer met kleine ondernemingen beginnen, die succes aan den tegenstander bezorgen en hem daardoor aanmoedigen.

De laatste berichten geven echter den indruk alsof 't oude stelsel weer is hervat, zoo dat een colonne van 170 man, op 20 mijl van Tanger bij 't doortrekken van een ravijn overvallen is. De Sp. commandant zag geen uitkomst en pleegde zelfmoord, de mannen van Raisoeli zouden uit de hoogte met giftige gasbommen hebben geworpen.

Noord-Amerika — Mexiko.

Amerikaansche dreadnoughts gingen voor 't eerst door 't Kanaal van Panama. Een interessant nieuwtje op zich zelf. Maar kan 't ook nog een beteekenis van verdere strekking hebben? Den 6 Juli zijn Am. zeeflieden, behoorende tot de bemanning van 't oorlogsschip Cheyenne, in de rivier Tamesi, nabij Tampico, door een bende gewapende Mexicanen overvallen, terwijl zij aan 't visschen waren. Zij werden van al hetgeen zij bij zich hadden beroofd en konden zich niet verdedigen, omdat zij ongewapend in een bootje waren. Daar dit vaartuigje de Amerikaansche vlag voerde, heeft de zaak dadelijk een ernstig karakter gekregen en een van 21 Juli gedagteekend bericht uit Washington kondigde aan, dat de Amer. vloot, die uit Hampton Roads voor de Stille Oceaan vertrokken was, de Mexicaansche wateren als nadere bestemming gekregen heeft. Tegelijkertijd kreeg generaal Dickman, die pas uit Frankrijk is teruggekeerd, opdracht om naar Rio-Grande te gaan.

Sedert 21 Juli is intusschen genoeg tijd verloop, om aan te mogen nemen, dat het niet meer tot een ernstig conflict zal komen.

Rassen-spanning.

Toen wij in 't vorige nummer de korte beschouwing schreven over de negerbeweging, die zich van Amerika uit over vele landen verspreid, waren wij ons niet bewust, dat deze op dat oogenblik reeds tot een pijnlijke, bloedige botsing had geleid. De groote hitte, die in Amerika geheerscht heeft, schijnt meegewerkt te hebben om 't bloed aan 't koken te brengen. 't Baden van negers in een voorblanken bestemd water, is de inzet

geweest van relletjes, die, al verder om zich heen grijpend, beiderzijds veel slachtoffers hebben geveerd. De tusschenkomst van een gewapende macht van 8000 man heeft de rust wel hersteld, maar 't verblijf is voor de negers in Chicago zoo onveilig geworden, dat de daar gevestigde zwarten wel allen een andere standplaats zullen moeten zoeken.

Dit is een vroege bevestiging van hetgeen wij de vorige week aan de African World ontleenden, het is ook een der uitingen van de bloedige oorlogsgevolgen, die wij ruim een maand geleden als verwachte versterking van den afgekondigden vrede vermeldde.

't Moest leetzaam zijn, maar de leering is blijkbaar moeilijk te trekken, hoe gelijke oorzaken gelijke gevolgen hebben. Gebrek aan handen leidde er toe negers uit Afrika naar Noord Amerika te brengen. Gemancipeerd, vroegen de afstammelingen der voormalige slaven om als gelijke beschouwd te worden. De blanke landgenooten blijven de zwarte kleur echter als een merk van minderwaardigheid beschouwen en de dragers er van op een afstand houden. 't Is de ondervinding met de Chinezen opgedaan in tal van landen, waarheen ze eens als werkkrachten geroepen of waar zij althans als arbeiders gaarne gezien werden. Dezelfde oorzaak komt tot soorielijke uiting ten opzichte van de Indiërs in Zuid Afrika. Moest dit tot leering zijn om geen vreemden van andere kleur te hulp te roepen, waar momenteel wat gebrek aan arbeidskrachten is, tijdelijke rood noopt toch weer telkens tot het in den wind slaan van die geschiedenisles. Zonder twijfel heeft 't beroep op de zwarte helpers uit verschillende werelddeelen gedaan ten behoeve van den strijd der geallieerden meegewerkt om verwachtingen bij de negers te wekken. De Amer. neger is in Europa beter ontvangen en meer als gelijke behandeld dan hij dat in de Ver. Staten gewend was. Een betrekkelijk groot aantal Fransche vrouwen is er zelfs toe overgegaan een zwarten echtgenoot te kiezen, niettegenstaande zij op de positie van den neger in de Amer. maatschappij gewezen werden. Amerika als land is den zwarten burgers wel erkentelijk voor het aandeel dat zij aan den krijg hebben gehad, maar de blanke Amerikaan vindt daarin geen aanleiding tot nauwere verbroedering in den dagelikschen omgang. De neger daarentegen zoekt juist hierin 't kenmerk van de echte waardeering. De gebeurtenissen in Chicago hebben tot een helaas te duidelijke uiting van 't verschil in opvatting geleid.

Ook deze les zal echter nog niet afdoende zijn. Door den weerzin, die zich al sterker en krasser gaat uitspreken bij de militairen van 't ententeleger tegen 't lang gerekt doordienen in het bezette gebied van West Duitschland, is al een beroep gedaan op de Siamcezen en worden nu Afrikanen daarvoor bestemd. Door het vragen van deze noodhulp wordt de tegenstelling tusschen de rassen in schijn verminderd, maar inderdaad vergroot, dat zal zich eens wreken, zooals nu reeds in Amerika geschiedt en zooals de Anamieten-relletjes in 't IJssengebied aantoonen.

Daar waar een volk voldoende vertrouwen heeft op eigen kracht, ziet men het de invasie van vreemdelingen van afwijkend ras dan ook tegengaan. Nu de Vereenigde Staten voor de ontginning van de nog uitgestrekte daarvoor beschikbare gebieden op blanke werkkraft durven vertrouwen, stellen zij zich zelfs schrap te weer tegen immigratie van Chinezen, Britsch Indiërs en Japanners. Canada doet hetzelfde, niettegenstaande het maagdelijk land in overvloed heeft. Men weet hoe het juist om deze reden op de vredesconferentie gespannen heeft tusschen Japan en zijne weinig gastvrije bondgenooten, die spanning wijst ook in dezelfde richting van toenemende animositeit tusschen de rassen, terwijl het algemeen wereldverkeer juist er toe bijdraagt om de rassen overal en in velerlei verhouding met elkander in aanraking te brengen.

Altemaal werk voor den Vredesbond van Wilson, die door de Chicago-relletjes verwelkomd is, en voor den Volkerenbond van generaal Smuts, die de rassen spanning tusschen Brit, Boer, Kaffer, Chinees en Indiër bij zijn terugkeer in Zuid Afrika op te lossen vindt.

The Chartered.

Evenals bij ons iedereen weet wat men door „de Koninklijke“ heeft te verstaan, niettegenstaande er veel koninklijken bestaan, zoo weet iedereen wat „the Chartered“ is onder de vele die chartered zijn. Maar 't gaat de eenmaal evenzeer geroemde Britsche Mij. niet meer zoo voorspoedig als de Nederlandsche. Volgens mededeeling van Augustus 1918 had de privy council beslist, dat 't land in Zuid Rodhesië aan de Kroon behoort en dat de British South Africa Cy. d.i. de Chartered Cy., gerechtigd is, de uitgaven, die zij ten behoeve van 't bestuur van dat gewest gedaan heeft, van 't Engelsche gouvernement terug te ontvangen. De maatschij. heeft dientengevolge een rekening ingediend, loopende tot ultimo Maart 1917, van 7.569.435 P. St., waarbij zij de gedorven rente nog zal voegen.

Thans is eerst een regeeringscommissie benoemd om vast te stellen, welk bedrag tot einde Maart 1918 aan de maatsch. toekomt. Beide partijen zijn overeengekomen, dat zij zich bij de beslissing der commissie zullen neerleggen. Hierdoor zal aan 't voortbestaan van dezen particulieren staat onder Britsche vlag een einde komen.

Wanneer officieel 't bestuur van 't gewest aan de gouvernementsambtenaren zal worden overgegeven en de afrekening geschieden zal, is nog niet aan te geven, zelfs is nog niet beslist hoe 't toekomstige bestuur zal worden ingericht. De afloop van de in de herfst te houden algemeene verkiezingen in Zuid-Rodhesië zal hierop nog invloed kunnen uitoefenen.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 67.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Coolstingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingen	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Knoetdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
---	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg(Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gonda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogeveen Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Sliedrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zelst Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
---	--	---

**DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND**

A. L. REIMERINGER & ZONEN
Anno 1838.

COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN

ASSURANTIËN

SAFE DEPOSIT (Bewaarkluis)

LEIDEN, Rapenburg 106-109.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.
Hoofdk. : N.-Z. Voorburgwal 65 (Geb. Unicum), A'dam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage

IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incurante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat, 21a - 's-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.

Met 1 dag opzegging	3	0/0
Met 3 maanden opzegging	3 1/2	0/0
Met 1 jaar opzegging	4	0/0

Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.

ADVIES BIJ BELEGGING.

HET ASSURANTIEHUIS — KEIZERSGRACHT 213 — AMSTERDAM

TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2154

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN

Directie: F. A. SOREL.

De toestand van de mijnindustrie wordt onbevredigend genoemd door de hooge exploitatiekosten, gebrek aan werkkrachten en de Spaansche griep, die ook dit deel van Z. Afrika hevig heeft aangetast. De goudproductie was ongeveer 2½ mill. P. St. tegen 3½ mill. in 1917. Uitzicht op dividend van de Chartered bestaat voorreest niet.

Zal zijn geboorteland worden vermeld?

Een comité, onder 't eere-voorzitterschap van den minister der bevrijde landschappen Lebrun, en 't voorzitterschap van den oud-minister Messimy, heeft besloten ter nagedachtenis aan den gouverneur-generaal van West-Afrika Joost van Vollenhoven, gesneuveld als kapitein bij 't regiment der Marokkaansche infanterie, een herinneringsteeken op zijn graf te plaatsen.

Wij hebben van den heldendood van onzen verdienstlijken landgenoot op 28 Juli 1918 indertijd melding gemaakt, evenals van de dagorder waarbij hij een Bayard van dezen tijd genoemd en aan alle jonge Fransche mannen ten voorbeeld gesteld werd, wij moesten toen tot onze spijt opmerken dat verzuimd werd hem een Nederlander van geboorte te noemen.

De Franschen zijn in dit opzicht niet zoo gracieus als zij anders den naam hebben te zijn, generaal Rapp mag geen Duitscher, Mazarin geen Italiaan, Chopin geen Pool, Van Vollenhoven geen Nederlander van geboorte zijn, maar een Franschman, die een groot man in 't buitenland is geworden, moet wel den roem van Frankrijk mede verhoogen.

't Comité stelt zich voor 't graf in 't bosch van Retz te voorzien van een plaat, waarop de denkbeelden zullen worden samengevat, waaraan deze groote bestuurder en deze roemvolle soldaat zijn leven heeft gewijd en geofferd.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Nationale Staatkundige Gids.

Het Nr. van 31 Juli bevat een opstel, getiteld: Ontwikkeling van het koloniaal bestuur. Dat Nederlandsch-Indië als een staatkundige eenheid wordt beschouwd, acht schrijver een verkeerd beginsel, dat zich wrekt, o.a. in de samenstelling en bevoegdheden van den volksraad, waarbij het Nederlandsch gezag in het gedrang komt.

De Volksraad moet niet zijn een vergadering die zich Parlement kan voelen, maar een bijeenkomst van de vertegenwoordigers van die verschillende volkeren, die elk de belangen van hun land of volk tegenover het Nederlandsch gezag kenbaar maken.

Handel en Bedrijf.

In No. 14 het vervolg der artikelenreeks van D. Ingeman: Warenkennis van koloniale waren. Schr. geeft thans het tweede gedeelte zijner beschouwing over katoensjoeke (kweeken van rubberplanten, sapwinning).

In- en Uitvoer.

Onder het opschrift „Crisisleening voor Ned.-Indië", publiceert het No. van 30 Juli een verslag van Mr. A. van de Sande Bakhuizen, „adviseur voor buitenlandse handelsaangelegenheden", waarin de gebreken in het Indische economisch bestel worden aangetoond.

Nota van de Deli Planters Vereeniging.

In het vorige jaar ontvingen de planters-vereenigingen een kennisgeving „dat algeheele afschaffing der straf- en dwangbepalingen geen kwestie meer is waarover valt te redetwisten en dat het binnen weinige jaren daartoe komen moet en zal".

Deze Regeeringsbeslissing deed de Deli Planters-Vereeniging een Nota opstellen, welke den 8en Mei j.l. den Gouverneur der Oostkust van Sumatra werd aangeboden, waarin gewezen wordt op de groote moeilijkheden en nadeelen welke het gevolg kunnen zijn van de voorgenomen overhaaste afschaffing der poenale sanctie. Het stuk is gedrukt op de „Deli-Courant" en getiteld: Nota, houdende voorstellen betreffende een overgang van arbeidsovereenkomsten onder poenale sanctie naar vrijen arbeid, benevens een ontwerpordeonnantie ter vervanging der bestaande Koelie-Ordeonnantie, Staatsblad 1915, No. 21, met de daarbij behorende Toelichting.

Indo-Nederlandsche Wetgeving.

Van de onder dezen titel verschijnende bewerking der Staatsbladen van Ned.-Indië (bewerkers: J. Boudevinse, G. H. van Soest, K. H. Boers, P. J. F. van Heutsz en Mr. W. Boekhoudt) zijn gelijktijdig twee afleveringen verschenen, n.l. 81 en 82, bevattende de Nrs. 1-496 en 497-765 der Staatsbladen van het jaar 1917. (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier").

Handelsberichten.

Onder verschillende kortere mededeelingen van koloniale aard bevat No. 646 der „Handelsberichten" een artikel over „de Scheepvaart van Nederlandsch-Indië op de Vereenigde Staten van Noord-Amerika", welke wordt onderhouden door de Java-New York lijn en de Java-Pacific-lijn, beide tijdens den oorlog geopend, de eerste varende op New York, de tweede op San Francisco.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van Deel XII, afl. 5: Langs nieuwe banen, door A. E. J. Bruinsma. — Uit de dispositien der Hooge

Regeering in 1762 op de Memorie van N. Hartingh genomen, door E. H. B. Brascamp. — Een contract van djalhoutleverantie uit Demak van 1673, door E. H. B. Brascamp. — De „Jaty-plantagen" in de memorie van overgave van den Ambons gouverneur Bernardus van Pleuren aan zijn opvolger Adriaan de Bock in 1785, door E. H. B. Brascamp. — Korte mededeelingen: De inschrijvingen op de stapelplaatsleveringen van djatimmoerhout voor 1919. — Staat van de particuliere boschperceelen, welke in 1918 in werking traden, gevende tevens een overzicht van het verloop der inschrijvingen.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Aug. bevat eenige foto's, met korte bespreking, van onze hoofdvestiging in de Gajoelanden, Takengon. — Verder schrijft H. baron van Asbeck over „het eerste saluut aan de vlag der Vereenigde Staten van Amerika en katoenbouw op St. Eustatius" (aanvullingen op een artikel van M., in het Nr. van 16 Juli).

Zeemansgids voor den O.-I. Archipel.

Bij Mouton en Co. te 's-Hage is verschenen de derde druk van deel V van den „Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel". De volgende eilanden worden geheel of gedeeltelijk er in beschreven: Noord- en Oostkust Celebes; Zuidkust Celebes beO. Djeneponto en nabijgelegen eilanden; Golf van Boni; Kleine Soenda-eilanden.

Weekblad voor Indië.

Onder het opschrift „Ons wonderde tropenland" bevat No. 10 van het Weekblad voor Indië een aantal plaatjes met bijschrift, getiteld: een kijkje in de Minahassa.

Vragen van den Dag.

De Aug. afl. bevat nog een artikel, van C. van der Pol, naar aanleiding der herdenking van het 300-jarig bestaan van Batavia op 30 Mei j.l.

Jaarverslag van den Topographischen Dienst.

Werd reeds eenige weken geleden de aandacht gevestigd op het jaarverslag van den topographischen dienst in Ned.-Indië over het jaar 1917, dat over 1916 werd eerst nu hier te lande ontvangen. De inhoud van dit 12e jaarverslag is, wat tekst en illustratie betreft, zeer interessant; behalve de mededeelingen welke speciaal genoemde dienststuk raken, bevat het de navolgende „Bijdragen van gemengden aard".

Kort overzicht van de primaire en secundaire triangulatie van de Oostkust van Sumatra, door J. H. G. Schepers. — Overzicht van de verrichtingen van den topographischen dienst in Britsch-Indië, door L. F. van Gent. — Morphologische en geologische aantekeningen bij de kaart van Zuid-Sumatra, door H. Philipp. — Een en ander over het Beiersche en Württembergische officieele kaartenwezen, door J. van Roon. — Het meer van Tondano en zijne omgeving, door L. H. C. Horsting. Beschrijving van eenige meren en gevonden oudheden in de residenties Preanger Regentschappen en Cheribon (Tjirebon), door J. M. van Gils. — Het land Depok, door J. W. E. de Ruiter. — Van grauwe grotten en bruischende bronnen en daarmede verband houdende Javaansche legenden, door A. F. Mönnich. — Enkele aantekeningen omtrent het eiland Bawean, door J. van Roon. — Aardrijkskundige benamingen in en om Batavia, door L. F. van Gent. — In memoriam H. Helb (geboren 17 Oct. 1841 in Suriname, overl. 21 Mei 1917 te Buitenzorg), oud-luitenant-kolonel, oud-chef van den Topographischen dienst (met portret).

Neerlandia.

In het Aug.-Nr. schrijft de hr. Ch. R. Bakhuizen van den Brink over het gebruik van het woord „Indonesië" en „Indonesiers", in verband met „Ned.-Indië" en „Inlanders". Verder wordt in dit Nr. een uit het Bat. Nieuwsbl. overgenomen ingezonden stuk gepubliceerd van niemand minder dan Jan Pieterszoon Coen. — Overigens nog berichten uit Oost- en West-Indië, het Alg. Ned. Verbond betreffend.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 31: Sago en sago-producten, door J. J. Paerels. — De Britsche Suikercommissie. — Bericht omtrent de Gouvernements Kinaonderneming over het eerste kwartaal van 1919. — Tarwekultuur in Nederlandsch-Indië. — Conferentie van het Suriname-Studie Syndicaat met de Surinaamsche planters (verbeteringen). — De overzeesche handel na den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken.

Propaganda voor Ned.-Indië in het buitenland.

Er worden den laatsten tijd alleszins waardeerbare pogingen in het werk gesteld om Ned.-Indië meer bekend te maken in het buitenland voor wat betreft zijn handelspositie en zijn plaats als groot productieland. Een belangrijke uiting van dezen propagandageest, die slechts goede vruchten voor onze welvaart kan afwerpen, was het artikel van den heer van den Berg, directeur van de Javasche Bank, in den Pan Pacific. Thans lezen we in het laatste Nr. van The Dutch East Indian Archipelago, hoe de hr. H. F. K. Douglas, in suikerkringen wel bekend, zich in het buitenland doet kennen als een bekwaam en energiek promotor. Na een voordracht met lichtbeelden over Ned.-Indië te Honolulu, waarbij de Gouverneur van de Hawaï-eilanden tegenwoordig was, werd de heer D. benoemd tot „first Honorary member of the foreign trade club of the Pan-Pacific-Union". Verscheiden malen diende

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal . . . . . f 34.410.500.—

Reservefonds . . . . . 22.940.000.—

Bijzondere Reserve . . . . . 2.000.000.—

— ALLE BANKZAKEN —

Handel- en Cultuur-Maatschappij

Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendikkade 79. 90

Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten. Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's. Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Gewassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz. **BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.**

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Gredietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.— Twintig Kantoren

E. DUNLOP & Co.

Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Meïan.

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumeriën, eau de cologne, patent-medicijnen.

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,

's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23. 193

KAPITAAL . . . . . Fl. 5.000.000.—

Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

GENERAAL EGBERT HANIASCHOOL

OPGERICHT 1900. 138

Regentesselaan 325-327 - Telef. H. 5163

'S-GRAVENHAGE.

Volledige opleiding Stenografie „Grootte", Machineschrijven, „speciale methode" Boekh., Handelsrekenen, Handelsrecht, Schrijven, Rekenen enz. enz. Jaarl. ruim 200 geslaagden. Van Febr. 1919 tot April 1919 deden 143 leerl. der school ex. en slaagden met hooge cijfers zoowel voor de Moderne talen als voor de Ned. Stenografie. Inl. en prosp. gratis. Voor Stenografie en Mach. schr. kunnen dagel. leerlingen geplaatst worden, voor de andere vakken is de inschrijving geopend tot 10 Juli, v. Cursussen voor gev. en beg. die 1 Sept. aanv. Daar zeer weinig plaatsen beschikbaar zijn, is spoedige aanmelding gewenscht. Spreekuren: Maand., Dinsd., Donderd. en Vrijd. 9½-11½, van 1½-3½ en van 6-8½.

hij van advies voor inlichtingen, welke hem omtrent Ned.-Indië door handelshuizen gevraagd werden.
In Oakland en San Francisco kon de heer Douglas reeds een groote belangstelling voor Indië constateeren. Voor verschillende Californische vereenigingen en genootschappen heeft hij lezingen over Ned.-Indië gehouden.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 18 bevat: Karabien, door N. (vervolg). — Een reis naar het boven-stroomgebied van de Sesajap en Sembakoeng-rivieren (Noord-oost-Borneo), door kapitein Becking (slot). — De geschiedenis van Sumatra's Oostkust, door W. H. M. Schadee (besproken door L.).

De Gids.

Prof. J. C. van Eerde schrijft in het Aug.-Nr. een verhandeling over „Koloniaal beleid”, welke verdient gelezen te worden door allen die belangstellen in de oplossing van zoovele en zoo moeilijke vraagstukken als in de koloniën thans aan de orde zijn.

Onder en met de Papoea's.

Als uitgave van den „Zendingstudieraad” te 's-Hage is verschenen een geschrift getiteld: Onder en met de Papoea's in de prauw en door het bosch. Reis-ervaringen op West-Nieuw-Guinea van Zending J. van Muijlwijk. Het boekje is vlot geschreven en aardig geïllustreerd, blijkbaar naar oorspronkelijke foto's.

Bulletin du Jardin Botanique.

Afl. 3 van dl. I der 3e serie van dit periodiek bevat behalve een opstel van Dr. W. Docters van Leeuwen „Ueber eine Galle an Kibessia azurea D. C.”, overigens uitsluitend bijdragen eveneens, in de Duitse taal van Dr. S. H. Koorders over de flora van Java.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

Het Nr. van 1 Aug. bevat o.a. een artikel „Onder de Kaja-Kaja's van Zuid-Nieuw-Guinea”, tekst eener voordracht van Pater Dr. M. Neyens te Ambon gehouden. De inhoud is zeer interessant, vooral uit ethnografisch oogpunt. Achtereenvolgens schetst Pr. Neyens het ontstaan van Merauke en de vestiging van het Gouvernement; land en volk (uit eigen aanschouwing), de zeden en gewoonten, waaronder het koppensnellen, hetwelk in het binnenland nog vaak voorkomt.

Mededeelingen.

Van den Bond van Surinamers in Nederland:

Het Bestuur deelt mede, dat ook *Surinaamsche* couranten voortaan ter inzage liggen in de leeszaal voor couranten en tijdschriften der Vereeniging voor Openbare Leeszaalen en Bibliotheken, Keizersgracht 444-446, Amsterdam.
De courantenleeszaal is geopend op iederen werkdag van 10 uur 's ochtends tot 10 uur 's avonds.

**Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).**

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor eenige gediplomeerde apothekers, die den leeftijd van 30 jaren niet hebben overschreden, de gelegenheid bestaat om te worden benoemd tot tijdelijk militair apotheker der 2de klasse bij het leger in Nederlandsch Indië, onder verplichting om het land gedurende een tijdvak van 3 jaren in die betrekking te dienen en onder genot van eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten van f. 1650 (een duizend zeshonderd vijftig gulden).

De militaire apotheker der 2de klasse geniet de volgende inkomsten:

- 1o. van en met den dag der benoeming tot tijdelijk militair apotheker tot en met den dag vóór de inscheeping tot vertrek naar Indië (waaronder te verstaan de dag waarop het schip, waarmede de reis naar Indië wordt gemaakt, uit Amsterdam of Rotterdam vertrekt) een traktement van f. 125.— 's maands, benevens eene toelage naar reden van f. 720 's jaars voor gehuwden en van f. 450 's jaars voor ongehuwden;
- 2o. van en met den dag van inscheeping sub 1o. bedoeld een traktement naar reden van f. 3000 's jaars;
- 3o. in Indië genot van vrije woning van landswege of in stede van dien vergoeding voor huishuur, waarvan het bedrag wisselt van f. 40 tot f. 70 's maands naar de huurprijzen van particuliere woningen in de verschillende garnizoenen;
- 4o. eene toelage van f. 40 's maands voor het verrichten van burgerlijke diensten.

Gedagidgen zullen zich onverwijld hebben aan te melden bij het Departement van Koloniën bij een op zegel geschreven verzoekschrift onder overlegging van:

- a. het apothekersdiploma;
- b. een uittreksel geboorteregister of ter vervanging daarvan eene akte van bekendheid;
- c. een bewijs van Nederlandschap;
- d. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente, waar de verzoeker gedurende de laatste 6 maanden heeft gewoond;
- e. een bewijs van voldoening aan de wet op de militie.

(Nederl. Staatscourant van 22 Juli 1919, No. 160).

Ijkers voor het Ijkwezen in Nederl.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat dit jaar eenige jongelieden aan de Technische Hoogeschool te Delft in opleiding kunnen worden genomen voor de betrekking van ijker bij het ijkwezen in Nederlandsch-Indië, teneinde na voltooiing van hun studie, ter beschikking te worden gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

Voor opleiding komen in aanmerking Nederlandsche onderdanen, die met gunstig gevolg hebben afgelegd het eind-examen eener H.B.S. met 5-jarigen cursus in Nederland of in Nederlandsch-Indië of het examen ter verkrijging van

een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de Technische Hoogeschool;

den leeftijd van 27 jaar niet hebben overschreden; door een verklaring van den burgemeester hunner woonplaats bewijzen dat zij zijn van goed maatschappelijk gedrag;

hebben voldaan aan de Militiewet, voor zoover daaruit verplichtingen voor hen zijn voortgevloeid.

Zij die in opleiding worden genomen, zullen voor den duur hunner studie, doch hoogstens gedurende 3 jaren, een toelage genieten naar reden van f. 1000 's jaars.

Voorts moeten zij zich ten genoegen van den Minister verbinden om:

a. wanneer hun bestemming voor den Indische dienst op grond van slecht gedrag, weinig ijver of geringe vorderingen (ter beoordeeling van meergenoemden Minister) wordt ingetrokken;

b. wanneer zij, om welke reden ook, alleen uitgezonderd het geval van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van meergenoemden Minister) hun bestemming voor den dienst in Nederlandsch-Indië niet mochten kunnen of willen volgen;

c. wanneer zij, na het verstrijken van den uitersten tijd, gedurende welken zij in het genot van een studietoelage gesteld zijn, of op een door den Minister in bijzondere gevallen nader te bepalen tijdstip er niet in mochten zijn geslaagd het diploma van ijker of adjunct-ijker te verwerven;

terug te betalen wat ter zake van hun opleiding uit de Indische geldmiddelen te hunnen behoeve zal zijn voldaan, vermeerderd met 10 ten honderd.

De aanvangsbezoldiging van de ijkers bedraagt f. 300 's maands, met vier drie-jaarlijksche verhoogingen van f. 75.— 's maands, zoodat zal worden bereikt een hoogste bezoldiging van f. 600.— 's maands.

De bezoldiging is onderworpen aan een korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden 2 maanden en door ongehuwden 1 maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens, of met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk 1 maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zoeven aangegeven.

Bij bevordering, door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over 1 maand, door ongehuwden eenmaal. De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag, afhankelijk van de leeftijden van man en vrouw.

Aan de uitzending wordt verbonden:

- a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
- b. een tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van f. 1500;
- c. een voorloopige bezoldiging ad f. 200.— 's maands, ingaande met den dag van inscheeping naar Nederlandsch-Indië;
- d. voor gehuwden, uitkeering van het bedrag van 1 maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 Augustus a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van hun diploma's en van een korte omschrijving van genoten onderwijs en levensloop.

(Nederl. Staatscourant van 24 Juli 1919, No. 162).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

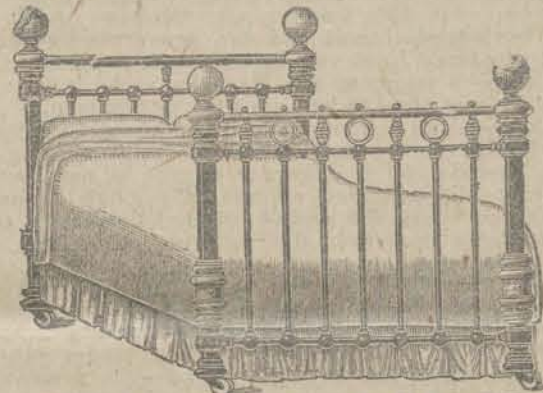
MAGAZIJN „KEIZERSHOF” 76
FIRMA SCHADE & OLDENKOTT.
SPUISTRAAT DEN HAAG VEENESTRAAT
Nieuw ontvangen een prachtige sorteering Printed Shantung, alsmede Velveteens, Velours, Velours chiffon, in vele kleuren en breedten.

NIEUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.
Wegens likwidatie **ALGHEELE UITVERKOOP** van alle **Confectiegoederen** als Mantels, Costumes, Japonnen, Blouses.
N.B. Vooral maken wij U opmerkzaam op de uiterst lage prijsnoteringen in onze afdeling Witte Goederen, waardoor U eene zeldzame gelegenheid tot aanvulling der linnenkast wordt geboden.

A. C. ZWANG Azn
Veemarktstraat 40 Breda Telefoon Interc. No. 315.
Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEFOON No. 2512
DROGERIEN :: CHEMICALIËN
DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsesstraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Grote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Olympia Theater
Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521
Passage-Bioscope
Telefoon H. 3731
Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma
Olympia Theater doorlopende voorstelling, aanvang acht uur.
Plaatsbespreking kan per telefoon geschieden.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
 Salon de Rafrâchissements 185
 NOORDEINDE 44 DEN HAAG

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS.
WIJNHANDEL
 Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.
 Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw, Piet Heinplein, Tel. ¹⁵⁸⁷1588
 Bijkantoor: DEN HELDER, Hoofdgracht 37, Tel. 83.

Vereeniging OOST en WEST.
 Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.

Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.

Kinderjuffrouw in Indië.

Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen moeten zich wenden tot: „PERSINGGAHAN”, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West”, Dir. F. DE MUNNIK, van Boetzelaerlaan 2, Den Haag, Telef. Scheveningen 248, waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.

S. TAGOR, Inl. Vecarts, Korte Janstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.

B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.80,

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENZ;

II. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.

Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankkosten.

b. Staats- en partie. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuker-Industrie. (2de, verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht) Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht). Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk.) Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
 Neutrale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes.
 2de Schuytstraat 332 (Duinoord), Den Haag. 188
 Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar. Opleiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON, 20
 VEENKADE 20 DEN HAAG
 STEEDS IN- EN VERKOOP.
 Atelier voor herstellingen en veranderingen.
 Gevestigd sedert 1880.

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”
 Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

Holland-Nederlandsch-Indië
Vice-Versa

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ
 AMSTERDAM—ROTTERDAM. 156

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau
 's-Gravenhage Kettingstraat 1 „KOSMOS” Weltevreden-
 Kijswijk
 Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland. 118

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-KONG, SOERABAJA, KOBÉ en SAN FRANCISCO.
 Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN 11

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
 Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND”
 AMSTERDAM. 66

PASSAGIËRSDIENST

van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAJA.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia. 88

VLEUGELS, PIANO'S
KUNST SPELPIANO'S
— ORGELS —
 REPARATIE - STEMMEN - RUILEN
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN 8
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG
 BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

John Kennis
 Ladies' and Gentlemen's Tailor
 Weteringschans 251 Amsterdam
 Magazijn geopend 9—6 uur. Telefoon N. 8321 92

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kaiverstraat-Rokin.

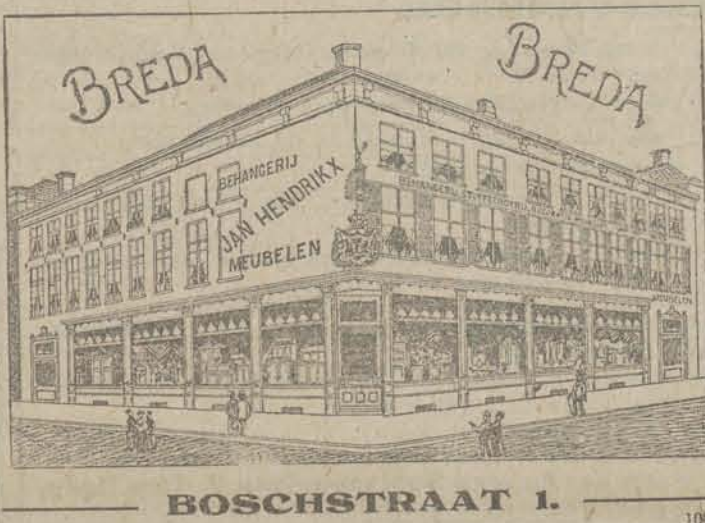
Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

L. E. NIEUWENHUIZEN
LEIDEN - HOLLAND 126

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen " (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

BOSCHSTRAAT 1.

N.V. Autogarage „CITO”
Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290

Luxe Verhuur-Auto's

J. P. FLECK - Utrecht
Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078

COMPLETE WONINGINRICHTINGEN
Behangerij ..... Stoffeerdery
... Matrassen en Beddenfabriek ....

ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

N.V. Woning-Bureau RIS
Elandstraat 47 - 's-GRAVENHAGE - Telef. 5456

biedt te koop aan:

HEERENHUIS, Nassau Ouwkerkstraat. Kooppr. f 28000.-
indeeling: begane grond: Suite, Serre, Keuken, Kelder
Tuinkamer, Tuin met tuinhuis; 1ste Etage: 2 groote Kamers
Serre, 2de Etage: 4 Kamers, Zolder.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en praktische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Wed. G. STREITWOLF
Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN
BADMUTSEN

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL
voorheen VAN HOUTEN & Co 165
Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

Manufacturen
Witte Goederen
Karpotten
Loopers
Ledikanten
Bedden
Dekens
Matrassen
Vitrages
Gordijnen

Groote sorteering
Slaapkamer - Ameublementen

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor den Zomer.

BLOUSES, SPORTMANTELS, KINDERJURKEN
EFFEN en GEBORDUURDE VOILES
ZEPHYRS
COSTUUMSTOFFEN

Vraagt Stalen. Ruime Keuze.

TUINARCHITECTUUR

N.V. Clingendaalsche Kwekerij 140
CLINGENDAAL
Eigen Kwekerij
Den Haag

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij
VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en
van H. M. de Koningin van Rumenië: eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853. 11

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.

G. J. Hilbrink
Heeren- en Dames-Kleermaker.
's-Gravenhage

Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

Groote voorraad
Engelsche Stoffen

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's

PIANO's in huur f 6.- per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg-pl. " SOERABAJA.
Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdstekantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag 5

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg. 95

5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Drukkerij ten Hagen

 levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.